

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA	3
Zprávy z předsednictva – <i>Zdeněk Motyčka</i>	3
Čestné členství v České speleologické společnosti – <i>Barbora Šimečková, Jan Flek</i>	6
JESO – Jednotná evidence speleologických objektů – <i>Ivan Balák</i>	7
Výzva redakční rady	14
PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ.....	15
Zpráva o zastoupení České speleologické společnosti na 11. mezinárodním sympoziu o pseudokrasu, které se konalo ve dnech 12. – 16. 5. 2010 v Saupsdorfu (Saské Švýcarsko – Německo) – <i>Jiří Kopecký</i>	15
KRÁTKÉ A JINÉ ZPRÁVY.....	21
Moje vize je prý katastrofická! – <i>Josef Pokorný</i>	21
Speleookenko – <i>Jan Kelf Flek</i>	24
Zprávička z pošumavské vápencové čočky – <i>Jiřina Novotná</i>	27
SPELEOLOGICKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA A TECHNIKA.....	28
Nové možnosti použití rybářského uzlu – <i>Mojmír Závíška</i>	28
TROCHA HISTORIE	31
Moravský kras, můj osud, 1. část Řičky – <i>Hugo Havel sen.</i>	31
Věstník Klubu přírodovědeckého v Prostějově za rok 1910 – <i>Karel Absolon</i>	38
Objev jeskyní Punkevní a Nové Kateřinské, Československý kras II/ 9. říjen 1949 – <i>Antonín Boček</i>	44
Z archivu Otty Ondrouška – část II., Jeskyně Na Pomezí – <i>Rudolf Musil</i>	50
VÝROČÍ A VZPOMÍNKY	57
Za Standou Mayerem – <i>Tomáš Mokrý</i>	57
Vzpomínka na Ing. Jana Šimečka *16. 9. 1952 † 3. 9. 1995 – <i>Barbora Šimečková</i>	60
Vzpomínka na RNDr. Rudolfa Burkhardta – <i>Hugo Havel</i>	62
ZO 1-11 Barrandien: Jirka Kubálek † 27. 8. 1985.....	64
Obsah časopisu Slovenský kras, ročník 47, č. 2, 2009.....	66
Obsah zvl. čísla časopisu Slovenský kras, European Cave Bear Researches, ročník 47, suppl. 1, 2009	68

Foto na str. 1 obálky Jeskyně Arnoldka, Český kras. Foto M. Kolčava

Foto na str. 2 obálky Nově objevené prostory v Tetínských propástkách, Český kras, květen 2010. Foto M. Majer

Foto na str. 4 obálky Jeskyně Martina, Český kras. Foto M. Majer

**Setkání speleologů
v Českém krasu 2010**

POZOR, změna termínu!

65 let od objevení jeskyní na Chlumu

TĚŠÍME SE NA VÁS 22.-24. ŘÍJNA 2010 V SRBSKU

Chystáme pro Vás:

- přednášky, exkurze, fotosoutěž a výstava
- geologie, speleologie, chiropterologie, montanistika
- historie těžby a objevování jeskyní v Českém krasu
- aktuální témata, živí netopýři a další...

ZO ČSS 1-06 Speleologický klub Praha

<http://speleo.kuk.cz>

Pořádáno v rámci programu Českého svazu ochránců přírody „Ochrana biodiverzity“, podpořeného Lesy České republiky s. p. a Ministerstvem životního prostředí.

Generální partner programu
Ochrana biodiverzity

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA

Zprávy z předsednictva

Zdeněk Motyčka

Hlavními tématy zpráv z předsednictva jsou tentokrát dvě záležitosti, které si bezesporu zaslouží bližší komentář, a proto se pokusím vysvětlit je poněkud podrobněji.

Prvním z nich je nedávno znovuotevřená otázka tzv. kurzů speleologie nebo, chcete-li, komerčního provádění v nepřístupných jeskyních. V této souvislosti bylo předsednictvo požádáno o stanovisko k záměru provádět ve Staré Amatérské jeskyni, které bylo zveřejněno v oběžníku č. 99. Nechci se zde pouštět do principiální polemiky o samotném předmětu této činnosti (byť svůj názor na konci rád sdělím), ale chci osvětlit, jak předsednictvo postupovalo a došlo k výše citovanému stanovisku. Nejprve je zapotřebí uvědomit si povahu našeho výroku. Setkal jsem se s názorem, že jsme o něčem rozhodovali. Nikoliv! Je zásadní rozdíl mezi rozhodnutím předsednictva, které má exekutivní povahu a ZO se jím

řídí a pouhým stanoviskem, které má povahu deklarace. Navíc, rozhodování v takovém případě nám vůbec nepřisluší, to je výsostná záležitost příslušných orgánů statní správy!

A teď k našemu stanovisku. Předsednictvo se sice vyjadřovalo k jednomu konkrétnímu případu, zároveň se ale snažilo své stanovisko formulovat jako precedentní pro všechny podobné případy. V prvním odstavci je proto uvedeno stanovisko vzhledem k ČSS jako celku a ve druhém vzhledem k dané lokalitě. Ani po dlouhé diskuzi jsme nenašli jediný důvod, že by výše uvedená aktivita byla proti poslání a cílům ČSS. Navíc, tyto aktivity jsou již od roku 1996 v rámci ČSS provozovány! Na druhou stranu, argumenty hovořící pro tuto činnost (zejm. čl.VII. stanov), nejsou naším stěžejním posláním, kterým je bezesporu průzkum a výzkum, čili nelze tuto aktivitu jednoznačně vítat nebo doporučovat.

Proto jsme v prvním bodě formulovali naše stanovisko tak, jak jsme formulovali, tedy, že nemáme (a vzhledem k výše uvedeným důvodům ani nemůžeme mít) proti komerčnímu provádění námitek. Opět podotýkám, že se jedná o formuli z hlediska ČSS jako celku.

V druhém bodě našeho stanoviska jsme se vyjadřovali k dané lokalitě a zde jsme jednoznačně doporučili příslušným orgánům státní správy (těm, kteří budou skutečně rozhodovat), aby vzaly především v úvahu názor příslušné ZO, která lokalitu spravuje. Tento přístup je totiž jediný možný, neboť předsednictvo nezná přesné poměry na lokalitě a nemůže se vyjadřovat k něčemu, o čem nemá ponětí.

Shrnuli jinými slovy dva výše uvedené odstavce, předsednictvo považuje případné rozhodnutí o provozování komerčního provádění za výsostnou záležitost každé ZO, neboť jediné ony jsou schopny posoudit všechna pro i proti vzhledem ke svým lokalitám. Žádné centrální zasahování do jejich rozhodování zde není možné, ani z hlediska logiky věci, ani z hlediska platných stanov.

A na závěr slíbený osobní názor, který je již možné vytušit ze stanoviska předsednictva. Je jisté, že bychom nikdy neměli dopustit, aby se návštěva libovolné jeskyně, bez ohledu na její specifčnost, mohla stát pouhým objektem ke koupi. Znamenalo by to jednak vítězství peněz nad hodnotami daleko vyššími, a také popření jednoho z našich posláních, kterým je ochrana přírody a zejména jeskyní. Na druhou stranu se domnívám, že provádění v pečlivě vybraných lokalitách, za podmínek blížících se podmínkám

reálného průzkumu, má minimální vliv na dochovaný stav jeskyně a proto může být zajímavou alternativou k molochu turistického byznysu současných zpřístupněných jeskyní. Koneckonců není potřeba složitých úvah na porovnání vlivu, jaký bude na jeskyně mít návštěva stovek tisíců turistů v Punkevních jeskyních a jaký několik stovek návštěvníků v Rudickém propadání, nebo prostý pohled k našim sousedům na Slovensko, kde je touto formou možno navštívit již několik jeskyní a uvědomit si, jak by asi vypadaly, kdyby v nich byly místo několika metrů ocelových lan tuny betonu a kilometry kabelů.

Druhým tématem těchto zpráv z předsednictva je další vývoj projektu JESO, o kterém jste byli informováni prostřednictvím seminářů v roce 2007 a 2008 a článku ve Speleu č. 50. Pro osvěžení uvádím, že se jedná o centrální databázi jeskyní a krasových jevů v ČR. Celý projekt je spravován Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) a již byla dokončena avizovaná speciální aplikace, po vzoru podobných databází vedených stejnou institucí. Detailní informace o aplikaci naleznete na jiném místě tohoto čísla v článku Ivana Baláka, já se zde omezím na pár poznámek k její současné podobě a vztahu JESO a ČSS.

Současná podoba JESO vychází daleko více z původního modelu navrhovaného Správou jeskyní ČR, připomínky ČSS a dalších odborných institucí, např. Geologického ústavu AV ČR, byly zohledněny pouze částečně. Kromě vyšších nároků na provoz a správu databáze (které nás, pravda, trápit nemusí) to přineslo

zejména navýšení počtu databázových polí, které se ne vždy jeví účelné, a tato pole pravděpodobně u mnoha jeskyní zůstanou nevyplněna. Důvod je prostý – současnost ani blízká budoucnost nepřinesou takovou úroveň poznání všech jeskyní a krasových jevů v ČR. Největší podíl vyplňovaných a následně využívaných údajů tak bude především lokalizační a identifikační povahy, k čemuž by stačila databáze daleko jednodušší. Přesto však až JESO nabízí jedinečnou možnost shromáždit na jednom místě všechny tyto poznatky. Uvážíme-li, jak dlouho trvají snahy o evidování jeskyní a že jsme jednou z posledních speleologických velmocí, která žádnou evidenci doposud neměla, je nabíledni, že musí být naším zájmem na projektu JESO spolupracovat.

Zde se dostávám k otázce konkrétní účasti ČSS, kde se logicky nabízí využití naší celostátní působnosti. AOPK také jasně deklarovala svůj zájem spolupracovat s ČSS. Je tedy na nás, jakým způsobem k JESO přistoupíme a opět logicky se jeví jako nejvýhodnější forma pověřených zástupců jednotlivých ZO – tzv. referentů, neboli lokálních editorů JESO. Každý takový editor by měl právo editovat údaje u lokalit, které má daná ZO ve správě, případně v oblasti svého zájmu. Další otázkou je smluvní forma spolupráce mezi AOPK a ČSS, kde mohu

sdělit, že se samozřejmě pokusíme vyjednat pro ČSS nejlepší možné podmínky. Již dnes je ale zřejmé, že případné finanční kompenzace za poskytované údaje se jeví téměř nemožné a to zejména ze dvou důvodů. Zaprvé, mluvíme totiž stále o datech, jejichž objem ani věrohodnost neznáme ani my sami a tudíž je nemůžeme ohodnotit a za druhé, obávám se, že budování databáze jeskyní nebude patřit k prioritám tohoto státu, navíc v době, kdy není ani na opravy silnic. Nehledě ke skutečnosti, že kdyby všichni badatelé přistupovali k poskytování výsledků své práce tímto způsobem, polovina světových muzeí a archivů by zela prázdnotou! Co přesto můžeme ohodnotit, jsou informace, které mají povahu hotových děl, např. map či fotografií, kde se samozřejmě musí postupovat v souladu s autorským zákonem. Jak jste již byli informováni, právní konzultace na toto téma probíhají a o jejich výsledku budete samozřejmě také srozuměni.

Na závěr bych rád připomněl, že účast jednotlivých ZO na projektu JESO je naprosto dobrovolná a nebude ze strany ČSS nijak vyžadována! Zároveň ale opět apeluji na náš společný zájem, vyjádřený členstvím v ČSS a připomínám, že není podstatná jen skutečnost, že jsme „něco“ objevili, nýbrž také, že jsme to „něco“ zdokumentovali a poznatky uchovali pro budoucí generace.

Čestné členství v České speleologické společnosti

V poslední době se tak trochu roztrhl pytel s návrhy kandidátů na udělení čestného členství v České speleologické společnosti. Předsednictvo ČSS po diskuzi došlo (podobně jako v r. 2006) znovu k závěru, že je potřeba k udělení tohoto ocenění přistupovat odpovědněji.

Především je třeba si uvědomit, co to čestné členství je a jaké je jeho poslání. Stanovy se k tomu vyjadřují jasně: „Čestné členství uděluje valná hromada ČSS na návrh orgánů sdružení nebo orgánů organizačních jednotek za mimořádné zásluhy o speleologii.“

Podle stanov by tedy návrhy na udělení čestného členství měla obdržet valná hromada ČSS a rozhodnout o udělení nebo zamítnutí. Mezi valnými hromadami řídí činnost ČSS předsednictvo, které sice může učinit opatření i v záležitostech v kompetenci valné hromady formou korespondenčního hlasování, toto opatření však musí následující valná hromada schválit, jinak pozbývá platnosti. Pro tak specifickou a hodně osobní událost, jakou je udělení čestného členství, však předsednictvo nepovažuje použití korespondenčního hlasování za vhodné. V praxi by se totiž mohlo stát, že předsednictvo formou korespondenčního hlasování získá kladné stanovisko potřebného počtu ZO, na jeho základě čestné členství odsouhlasí, avšak valná hromada jej poté neakceptuje. Jistě by to bylo trapné pro všechny, a hlavně nepřijemné a možná i frustrující pro neúspěšného kandidáta. To je však pouze formální stránka věci, která má však ještě jeden, a to daleko podstatnější, aspekt.

Čestné členství je jediné ocenění, které může ČSS udělovat ve smyslu svých stanov. Mělo by se tedy udělovat těm, kdož se zcela mimořádně zasloužili o naplňování cílů a poslání Společnosti, a to v celorepublikovém měřítku. Aby si toto ocenění podrželo svůj významný charakter, mělo by se udělovat výjimečným osobnostem, obecně známým a respektovaným v celé České speleologické společnosti, mnohdy i za hranicemi ČR.

Další aktuálně platnou možností ocenění členů ČSS je jednak **čestné uznání – diplom**, které se uděluje za jednorázový počin. Navrhují jej organizační jednotky nebo členové ČSS a uděluje jej předsednictvo při příležitosti centrálních akcí ČSS. Dále pak je možno udělit **medaili za zásluhy**, která se uděluje za dlouhodobé zásluhy, projekty apod., navrhují ji organizační složky ČSS a uděluje rovněž předsednictvo při příležitosti centrálních akcí.

Nechceme ubírat zásluhy členům ČSS, kteří celý život věnovali jeskyňářství ve své oblasti. Dřeli na svých lokalitách. Ve vodě a bahně tahali kýble. Mají právo na naši úctu. Zformulujme ji do čestného uznání či medaile za zásluhy, které budou jistě důstojným oceněním práce těchto nepostradatelných „krasových dělníků“.

Pokud pro ně přesto chcete opravdu jen a jen čestné členství, zřídte institut čestného členství ve své ZO. Z hlediska celé ČSS by na dotyčného bylo i nadále pohlíženo jako na člena řádného a majetnější ZO by tomuto superspeleologovi

místního významu mohly třeba uhradit členské příspěvky. To vše je zcela věcí ZO.

Čestné členství v ČSS by se mělo udělovat opravdu jen výjimečně. Zvažme prosím, zda je opravdu „mimořádnou zásluhou o speleologii“ životní jubileum, organizátorská práce ve vlastní ZO, usilovné bádání na lokalitách nebo pořádání expedicí. Nedegradujme – což už se možná stalo – čestné členství v ČSS na regionální úrovni. Zodpovědně uvažme, zda náš kandidát „zapadne“ po bok mimořádných osobností, dosavadních držitelů tohoto titulu. Jejich seznam bude v brzké době zveřejněn na našem webu.

Posudme i vážnost institutu, který byl v minulosti udělen také „in memoriam“ a jehož platnost zaniká v podstatě až se zánikem celé ČSS.

Apelujeme tímto na předsednictvo ČSS, členy ČSS a zejména na budoucí delegáty valných hromad, aby zabránili masovému narůstání počtu čestných členů a ponechali institutu čestného členství jeho výjimečnost.

Barbora Šimečková – členka předsednictva ČSS

Jan Flek – předseda dozorčího sboru ČSS

20. 7. 2010

JESO – Jednotná evidence speleologických objektů

RNDr. Ivan Balák

Sekce informatiky Agentury ochrany přírody a krajiny ČR

Vedoucí projektu a superadmin JESO

Tento text slouží k prezentaci databáze jednotné evidence speleologických objektů (dále JESO) a měl by pomoci k širšímu povědomí o její existenci a účelu pro členy České speleologické společnosti.

JESO představuje centrální jednotnou evidenci krasových a pseudokrasových jevů (jeskyně, závrtové formy a hydrologické jevy – ponory, vývěry a estavely) na území České republiky. Souhrnně a jednotně eviduje údaje o speleologických objektech zejména pro potřeby efektivního naplňování

ustanovení § 10 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů a pro potřeby zajišťování povinností při ochraně a péči o přírodní stanoviště a druhy na území České republiky podle Směrnice Rady ES č. 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a plně rostoucích rostlin. Shromažďuje základní, polohové, měřické a popisné údaje o jednotlivých lokalitách, včetně digitální formy dokumentace (fotodokumentace, mapová a ostatní dokumentace), přehledu o významu lokalit, jejich

využití a stavu, možnosti ohrožení, výsledky výzkumu a průzkumu lokalit.

JESO je nedílnou součástí Informačního systému ochrany přírody (ISOP). Sběr dat JESO zajišťuje webová aplikace na URL adrese <http://jeso.nature.cz>. JESO je postavena nad SQL databází ORACLE (verze Enterprise, Oracle 10g) v architektuře SERVER – KLIENT. Geografická část JESO využívá technologie ESRI ArcIMS.

Vedením JESO je v souladu se zřizovací listinou a s přílohou vyhlášky č. 667/2004 Sb., kterou se stanoví obsah a rozsah dokumentace, dokumentací jeskyní pověřena Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR). Při budování JESO AOPK ČR spolupracuje se Správou jeskyní ČR a dalšími odborně kvalifikovanými právníckými a fyzickými osobami, zejména s Českou geologickou službou o. s. s., Geologickým ústavem AV ČR, v. v. i. a Českou speleologickou společností, o. s.

JESO je vedena a spravována jako veřejný registr. Využití se předpokládá především na pracovištích AOPK ČR, správách národních parků, Správě jeskyní ČR, České speleologické společnosti, u orgánů státní správy (především krajských a újezdních úřadů) a výzkumných pracovišt (Vysoké školy, Geologická služba, Akademie věd, muzea apod.).

Uživatelské prostředí JESO

Základ uživatelského prostředí aplikace představuje běžný www prohlížeč (MS Internet Explorer, Mozilla, Netscape apod.). Přístup k aplikaci je umožněn prostřednictvím URL adresy <http://jeso.nature.cz>, která zobrazí úvodní stránku

aplikace. Databáze je přístupná pouze prostřednictvím přidělených přístupových práv.

Úvodní stránka JESO

Úvodní stránka obsahuje v zásadě dvě základní části. V horní části je jednoduché rozhraní pro přihlášení oprávněných osob podle přidělených rolí do systému. Mimo anonymního uživatele mohou přihlášení účastníci přejít do administrátorského okna aplikace, které slouží k editaci záznamů a nastavení dalších parametrů systému (přirazování rolí a práv, editace číselníků, definice karsologických systémů a pod.).

Spodní část okna je vyplněna stavebnicí dotazu, pomocí níž lze záznamy filtrovat dle různých parametrů a vybrané záznamy poté prohlížet a případně editovat. Filtr je rozdělen do několika skupin.

- **ZÁKLADNÍ ÚDAJE** obsahují vyhledávací pole *Typ jevu*, *Geneze jevu*, *Název jevu*, *Nadmořská výška*, *Karsologické členění* (Jednotka, Oblast, Skupina), *Základní kód JESO*, *Maloplošné zvláště chráněné území*, *Velkoplošné zvláště chráněné území*, *Evropsky významné lokality Natura 2000*, *Působnost orgánu ochrany přírody* a *Karsologický systém*.
- **SPRÁVNÍ ČLENĚNÍ** umožňuje filtraci podle *Kraje*, *Okresu*, *Obce* a *Katastrálního území*.
- **ROZMĚRY** (pozn.: aktivní pouze u objektů typu jeskyně) umožní filtraci podle *Délky jeskyně*, *Hloubky jeskyně*, *Výšky jeskyně* a *Denivelace jeskyně*.
- **VCHODY** řeší dotaz na úrovní

Spojení jeskyní s povrchem, Technické řešení uzávěry, Stav uzávěry a Správce uzávěry.

- **POPIS** obsahuje vyhledávací pole *Morfologie/typologie jevu, Hydrologická aktivita, Typické profily chodeb, Sedimentární výplně, Minerální výplně, Speleogeny, Biologie, Paleontologie, Archeologie, Využití jevu a Stav jevu.*
- **DALŠÍ ÚDAJE** umožňují filtrovat podle polí *Záznam je veřejný* (slouží k zamezení úniku dat o citlivých lokalitách) a *Záznam je kompletní* (uzamčení záznamu).

Editace dat JESO

Editační režim JESO je přístupný pouze editorům a adminům. V maximálně možné míře se využívá definovaných číselníků s možností vkládání údajů v relacích 1:1 a 1:N. Editace je členěna do několika logických oddílů. Povinné údaje při záznamu nového objektu jsou pouze *Název, Typ* a příslušnost do *Karsologického členění ČR*.

- V oddílu **ZÁKLADNÍ ÚDAJE** jsou registrovány *Názvy* a *Synonyma* krasových a pseudokrasových jevů, jejich *Typ* a příslušnost do *Karsologického členění ČR*.
- V oddílu **KÓD JESO** je na základě příslušnosti do karsologického členění ČR a geneze generován *Základní kód JESO*. Dále se v tomto oddílu registrují historické kódy krasových a pseudokrasových jevů. Součástí oddílu je i příslušnost jevu do *Karsologických systémů*.
- Karsologické členění České republiky je základní rajonizace podle

regionálně-geologických, orografických, hydrografických a karsologických hledisek. Krasové a pseudokrasové jevy mají v rámci JESO přiřazen unikátní KÓD JESO, který vychází z karsologického členění České republiky, geneze a typu jevu.

Součástí oddílu je i editace *Původního čísla/kódu jevu* s možností zápisu hodnot historických údajů o objektech. K jednomu objektu lze přiřazovat záznamy v relaci 1:N. Tyto záznamy mají význam při zápisu údajů v oblastech, kde speleologický výzkum a průzkum probíhá v delším časovém období a různí autoři a badatelé publikují své poznatky pod různými regionálními kódy a čísly. Typické je to např. pro Moravský kras, kde se pro některé jeskyně uvádí až pět rozdílných kódů.

Významná je možnost propojení jednotlivých objektů (vybraných jeskyní, závrťů a hydrologických jevů) do *Karsologických systémů*. Systém přebírá hodnotu základního kódu JESO primárního jevu (hlavní jeskyně, ponor atd. záleží na volbě editora) s prefixem KS. K jednomu objektu lze přiřazovat záznamy v relaci 1:N.

- V oddílu **ROZMĚRY OBJEKTU** jsou registrovány základní rozměry jeskyní (*Délka, Hloubka a Výška*) včetně zdroje údajů o rozměrech. *Denivelace* (výškový rozdíl mezi nejnižší a nejvyšší položeným bodem měření od hlavního vchodu jeskyně) objektu je automaticky dopočtena podle zadané výšky a hloubky.
- **LOKALIZACE OBJEKTU** generuje bodovou GIS vrstvu. Bodová lokalizace objektů se zpracovává pomocí

- „Mapové aplikace“ využívající dat geografického informačního systému AOPK ČR. Pro vytvoření lokalizace je k dispozici samostatné mapové okno s mapovým podkladem ZABAGED2 (rastrová podoba Základní mapy České republiky 1 : 10 000), v detailním měřítku je k dispozici ortofotomapa. Bodovou lokalizaci objektů je možno vkládat ručním zákresem dle podkladové mapy. Dále lze vkládat hodnoty souřadnic S-JTSK, či souřadnic WGS-84 (zaměření pomocí GPS). Oba souřadnicové systémy lze obousměrně přepočítat a posléze odeslat na formulář.
- Zadáním bodu (hlavní vchod do jeskyně, centroid hydrologického jevu nebo závrtu) jsou pomocí GIS technologie automaticky získány další hodnoty, které jsou následně registrovány v databázi JESO (především *Nadm. výška* odvozená z digitálního elevačního modelu ČR (10 × 10 m), *Zvláště chráněná území*, *Evropsky významné lokality soustavy Natura 2000*, *Působnost příslušného orgánu OP* i příslušné *Katastrální území*). Součástí oddílu jsou rovněž *Zdroje o způsobu zjištění lokalizace a nadmořské výšky*.
 - Oddíl **ÚDAJE O VCHODECH** umožňuje registraci hlavních a vedlejších vchodů do krasových a pseudokrasových jeskyní s údaji o *Lokalizaci*, *Rozměrech vchodů*, *Spojení jeskyně s povrchem*, *Uzávěrách jeskyní* a *Správci uzávěry*. Systém generuje *Rozšířený kód JESO* (základní kód JESO s podlomením pořadového znaku vchodu).
 - Oddíl **FOTODOKUMENTACE** umožňuje přidávat fotografie krasových a pseudokrasových jevů s popisnými atributy (*Autor*, *Datum*, *Forma*, *Režim* a *Lokalizace*). Aplikace JESO využívá samostatný modul ISOP – FOTOARCHIV. Fotodokumentace není přístupná anonymním uživatelům.
 - Oddíl **MAPOVÁ DOKUMENTACE** umožňuje přidávat mapové podklady krasových a pseudokrasových jevů v elektronické podobě (upřednostňován je formát *pdf) do databáze s popisnými atributy (*Autor*, *Název dokumentace*, *Měřítko*, *Archiv*, včetně způsobu *Metody pořízení dokumentace*). Mapová dokumentace není přístupná anonymním uživatelům.
 - Oddíl **OSTATNÍ DOKUMENTACE** umožňuje přidávat další dokumentace o krasových a pseudokrasových jevech v elektronické podobě do databáze s popisnými atributy (*Autor*, *Název dokumentace*, *Archiv*). Ostatní dokumentace není přístupná anonymním uživatelům.
 - Oddíl **POPIS OBJEKTU** využívá řady číselníků v relacích 1:1 a 1:N k zápisu základních údajů o krasových a pseudokrasových jevech. Jde zejména o údaje týkající se *Morfologie*, *Hydrologie*, *Výplně jevů*, *Biologie*, *Archeologie*, *Paleontologie*, *Využití* a *Stavu krasových a pseudokrasových jevů*.
 - Oddíl **PUBLIKACE OBJEKTU** slouží k nastavení *Veřejné publikace* konkrétního krasového a pseudokrasového jevu pro anonymního

uživatele JESO. Implicitně je v databázi nastaven neveřejný přístup ke konkrétnímu jevu. Dále slouží k nastavení *Zámku záznamu*.

Administrace systému JESO

Součástí aplikace JESO je propracovaná správa celého systému. Vzhledem ke skutečnosti, že jde o specializované formuláře přístupné pouze v administrátorských rolích, není administrace v tomto materiálu detailně popsána. Zmíněna je pouze **SPRÁVA UŽIVATELŮ**.

Správa uživatelů JESO

System JESO je určen laické, ale především odborné veřejnosti – pracovníkům AOPK ČR, Správy jeskyní ČR, České geologické služby, Geologického ústavu AV ČR a České speleologické společnosti a dalších odborných institucí, včetně správ národních parků a orgánů státní správy. Zmíněné, případně i další instituce a osoby budou do systému JESO zapojeny na základě písemné žádosti, adresované na AOPK ČR. Na základě podané žádosti bude se žadatelem uzavřena Smlouva o udělení licence k databázi JESO AOPK ČR uzavřená podle ustanovení § 90 odst. 1 a § 46 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů. Smluvní strany jsou AOPK ČR a žadatel. Tato smlouva ošetřuje podmínky využití a naplňování databáze JESO. Licence je bezplatná. Po podpisu smlouvy oběma stranami bude žadateli přiděleno přihlašovací jméno a heslo a bude zařazen do konkrétní role.

Uživatelé JESO mají přidělena různá práva přístupu do systému podle níže uvedených rolí:

Superadmin JESO

Do databáze vstupuje přiděleným jménem a heslem.

Přidělování práv odborným uživatelům na základě žádosti organizace, lokálním správcům, event. lokálním editorům.

Editace číselníků.

Validace záznamů, vkládání a editace záznamů.

Export tabelárních dat včetně souřadnic objektů.

Viditelnost dat – všechny.

Lokální admin JESO (*určení zástupci ČSS v karsologických oblastech a skupinách bez pokrytí odbornou složkou z řad pracovníků AOPK ČR*)

Do databáze vstupuje přiděleným jménem a heslem.

Přidělování práv odborným uživatelům na základě žádosti organizace a lokálním editorům.

Validace záznamů, vkládání a editace záznamů – v rámci vymezené působnosti dle Karsologického členění ČR.

Export tabelárních dat včetně souřadnic objektů.

Viditelnost dat – všechny.

Lokální editor JESO (*editační role pro určené zástupce ČSS*)

Do databáze vstupuje přiděleným jménem a heslem.

Vkládání a editace záznamů – v rámci vymezené působnosti dle Karsologického členění ČR.

Export tabelárních dat včetně souřadnic objektů – pouze v rámci vymezené působnosti.

Viditelnost dat – všechny.

Odborný uživatel JESO (*odborná role pro určené zástupce ČSS*)

Do databáze vstupuje přiděleným jménem a heslem.

Nemá možnost vkládat a editovat záznamy.

Export tabelárních dat včetně souřadnic objektů – pouze v rámci vymezené působnosti.

Viditelnost dat – všechny.

Anonymní uživatel JESO

Nemá přiděleno zvláštní přístupové jméno a heslo, má přístup pouze do veřejné části databáze.

Nemá možnost vkládat a editovat záznamy.

Nemá možnost exportu tabelárních dat.

Viditelnost dat – pouze vybrané jevy na území ČR (především veřejnosti přístupné jeskyně, jeskyně s uzávěrou, jeskyně na turisticky značených cestách a ostatní běžně známé jeskyně). U těchto vybraných jeskyní je zveřejněna pouze popisná část databáze bez možnosti stažení připojených dokumentů. Ostatní objekty JESO jsou přístupné pouze v obecném tabelárním přehledu s atributy Název krasového jevu, Karsologické členění a Kód JESO.

JESO a Česká speleologická společnost

V podzimních měsících 2010 bude organizováno několik běhů školení členů

České speleologické společnosti. V tomto období by mělo dojít rovněž k uzavření příslušné Smlouvy o udělení licence k databázi JESO AOPK ČR. Formu smlouvy (centrální smlouva za celou Českou speleologickou společnost, či lokální smlouvy uzavírané jednotlivými základními organizacemi) si určí Česká speleologická společnost. Výběr odborných uživatelů, lokálních editorů, případně i lokálních adminů (v oblastech bez pokrytí odbornou složkou pracovníků z řad AOPK ČR) je rovněž plně v režii České speleologické společnosti.

Hodně diskutovanou otázkou je míra povinnosti vstupu České speleologické společnosti do systému JESO a účast na jeho naplňování. V této souvislosti je třeba si uvědomit zcela zásadní věc a to podmínky, definované v zákoně č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny a souvisejících právních předpisech (především Vyhláška č. 667/2004 Sb., kterou se stanoví obsah a rozsah a dokumentace jeskyní a Směrnice Rady ES č. 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a plně rostoucích rostlin v níž je zařazen i biotop S3B – Jeskyně nepřístupné veřejnosti).

Průzkum jeskyní a souvisejících objektů bez dokumentace znamená pouze ničím neodůvodněné poškození či ničení jevu. V tomto případě se nejedná o průzkum, ale o barbarství na neživých i živých složkách přírody. Průzkum jeskyní a souvisejících objektů (závrty, hydrologické jevy apod.) povoluje místně příslušný orgán ochrany přírody dle zákona č. 114/1992 Sb. s využitím ustanovení § 10 Ochrana a využití jeskyní.

Orgán ochrany přírody si může vymí- nit způsob předložení dokumentace průzkumu nebo výzkumu jeskyně např. tím, že jednou z povinností k udělení příslušné výjimky bude zpracování stávajícího stavu a záznam výsledné dokumentace průzkumu a výzkumu do JESO. Dokumentace musí mít nastavenou míru unifikace a transparentnosti. Tyto vlastnosti systém JESO v plné míře využívá.

Co se týče záznamu dříve získaných údajů do JESO, záleží skutečně na úvaze každého editora. Neexistuje však žádný důvod k „zamykání dat do nedobytných trezorů“, kde ničemu neslouží, a jak známe z dřívější i novodobé historie časem končí „v zapomenutí“ v horším případě ve spalovně odpadu. JESO s centrální archivací údajů a elektronických dokumentů, ošetřenou bezpečností, autorizovaným přístupem a garancí trvalé funkčnosti je v současné době jediným nástrojem ke smysluplnému ukládání a využívání dostupných údajů o krasu a pseudokrasu České republiky.

Současný stav JESO a výhled

JESO v uplynulých měsících prošla důkladným testováním vlastní funkčnosti

i bezpečnosti databáze. V současné době je v režimu ostrého provozu. Do databáze byla importována primární data, která vycházejí z podkladů výše uvedené publikace Jeskyně (Kód JESO, název objektu, synonyma, rozměry a lokalizace objektu), cca 3500 záznamů. Souběžně probíhá přepis textových údajů z publikace.

Bylo provedeno proškolení vybraných pracovníků Správy jeskyní České republiky, zároveň byla uzavřena příslušná Smlouva o udělení licence k databázi JESO AOPK ČR.

Dále byli proškoleni vybraní pracovníci především z regionálních pracovišť AOPK ČR.

Práce na vývoji JESO nejsou v žádném případě ukončeny. Podobně jako ostatní aplikace Informačního systému ochrany přírody probíhá průběžné doplňování funkčnosti systému, zlepšování ergonomie, úpravy číselníků a další.

Zvýšenou kvalitu údajů si AOPK ČR slibuje od zavedení modulu ISOP Bibliografie a propojení nového modulu s JESO (v současné době probíhá vývoj a programátorské práce na Bibliografii, do ostrého provozu bude připravena na konci roku 2010).

Výzva redakční rady

Vážení kolegové jeskyňáři, jak jste si zřejmě všimli, snaží se pro Vás redakční rada zajišťovat na webových stránkách ČSS informační servis ze světa ČSS a speleologie obecně. Jde jednak o aktuální zprávičky, jednak o mezinárodní speleokalendář.

Hlavním účelem webových stránek ČSS je prezentace ČSS navenek, proto tomu odpovídá i výběr zveřejňovaných zpráv a akcí. Na stránkách ČSS tedy nenajdete žádný speleobulvár. Nicméně jsme si jisti, že i tak existuje celá řádka zpráv, které se k nám nedostanou a nemohou být tedy zveřejněny. Přitom jde o informace, které by mohly zajímat Vaše kolegy jeskyňáře a zároveň by i prezentovaly činnost ČSS jako celku

(nové objevy ve Vašich jeskyních, expedice apod.).

Žádáme Vás tedy tímto o spolupráci při zajišťování informovanosti nejširší speleologické obce. Není to nic složitého – stačí, když napíšete byť i krátký příspěvek ve Wordu a zašlete jej, nejlépe i s pár fotografiemi, na emailovou adresu **redakce@speleo.cz**.

Pomůžete tím jednak zlepšit informovanost členské základny ČSS o činnosti vlastní organizace, ale budete tím i prezentovat činnost své vlastní ZO v rámci ČSS i navenek.

Děkujeme předem za spolupráci.

redakční rada ČSS

PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ

Zpráva o zastoupení České speleologické společnosti na 11. mezinárodním sympoziu o pseudokrasu, které se konalo ve dnech 12. – 16. 5. 2010 v Saupsdorfu (Saské Švýcarsko – Německo)

Jiří Kopecký, Komise pro pseudokras ČSS a ZO ČSS 5-03 Broumov

Úvodem

V průběhu letošního jarního 20. zasedání Komise pro pseudokras ČSS (konalo se ve dnech 9.–11. 4. v Havraníkách u Znojma) byla diskutována i příprava a zajištění účasti na letošním sympoziu o pseudokrasu a souběžném zasedání Komise pro pseudokras UIS. Byl to jeden z hlavních úkolů letošních aktivit na problematice pseudokrasu. Bylo nutné zajistit, aby na tak důležitých jednáních o této problematice nechybělo zastoupení Komise pro pseudokras ČSS, jak tomu bylo při minulém 10. sympoziu o pseudokrasu, konaném v roce 2008 v italské Gori-zii. Přítomnost našeho zastoupení na novém 11. sympoziu byla rovněž vyžádána samostatnou korespondencí zaslou-

Komisi pro pseudokras UIS (předseda Dr. Jan Urban, Kraków) a přípravným výborem sympozia (Hartmut Simmert, Dresden) J. Kopeckému st. jako členu Komise pro pseudokras ČSS i členu Komise pro pseudokras UIS. Korespondence žádala přítomnost zastoupení Komise pro pseudokras ČSS z důvodu, aby bylo možno již nyní alespoň zhruba předjednat rozsah a formy realizace samostatné sekce pro pseudokras v průběhu příštího speleologického kongresu UIS, který se má v roce 2013 konat v České republice (Brno). Proto bylo v Havraníkách rozhodnuto, že osobou pověřenou Komisí pro pseudokras ČSS účastí na sympoziu o pseudokrasu v Saupsdorfu bude J. Kopecký st., s úkolem po akci informovat

o všech požadavcích jak předsedu Komise pro pseudokras ČSS J. Wagnera, tak i předsednictvo ČSS. V tomto směru byli potřební zahraniční partneři informováni.

O konání 11. sympozia o pseudokrasu v Německu (Saském Švýcarsku) bylo rozhodnuto při zasedání Komise pro pseudokras UIS již v průběhu 10. sympozia o pseudokrasu v Gorizii (Itálie), kde jeho přípravou a realizací byla pověřena v pseudokrasové problematice již dlouhodobě aktivní speleologická skupina v Drážďanech (Höhlen- und Karstforschung Dresden e. V.). Vedním sympozia byl pověřen Hartmut Simmert. Akce byla propagována elektronickou i normální poštou na dnes již rozsáhlý adresář řešitelů pseudokrasové problematiky formou 1. cirkuláře (obsahujícího základní informace a přihlášku) a později 2. cirkuláře (obsahoval pokyny k účasti, přesný program vč. sledu přednesu referátů a terénních exkurzí i zasedání Komise pro pseudokras UIS). Propagace sympozia proběhla rovněž prostřednictvím tiskového orgánu Komise pro pseudokras UIS: Nachrichtenbrief/Newsletter, č. 2008 a č. 2009. Pro ještě širší informovanost byla organizátory připravena i speciální webová stránka sympozia www.hoehlenforschung-dresden.de/symposium, jejíž adresa byla přihlášeným účastníkům dodána s poslední informací (Pseudokarst – Last informations). Původně předpokládané místo konání sympozia Königstein bylo v průběhu přípravy změněno na nedaleký Saupsdorf. V průběhu sympozia bylo naplánováno i zasedání Komise pro pseudokras UIS.

Průběh 11. sympozia o pseudokrasu

Většina účastníků se do místa konání sympozia dostavila ve středu 12. 5., kdy od 16. hodin až do pozdních hodin večerních probíhala registrace a ubytování. Ubytovacím objektem byla prostorná Saupsdorfer Hütte, středisko horolezců z Drážďan. Na této chatě proběhlo všechno dění sympozia, vedle ubytování i stravování, přednes přednášek i večerní společenská posezení. Při registraci byly účastníkům předány materiály sympozia obsahující podrobný program akce, abstrakta referátů a posterů, tištěného exkurzního průvodce, mapu s aktuální dopravní strukturou Českosaského Švýcarska a řadu propagačních materiálů z oblasti NP Saské Švýcarsko. V průběhu středy dorazily i všechny české skupiny z organizací a institucí: Geologický ústav AV ČR, v. v. i. Praha, Přírodovědecká fakulta UK Praha, Správa NP České Švýcarsko a ZO ČSS 5-03 Broumov.

K zahájení sympozia došlo ve čtvrtek 13. 5. po snídani v 9.00 hod. Akce byla zahájena uvítáním organizátory sympozia ze skupiny Höhlen- und Karstforschung Dresden e.V. (Hartmut Simmert) a předsedou Komise pro pseudokras UIS (Jan Urban, Polsko) i předsedou Komise pro vulkanospeleologii (Jan Paul van der Pas, Holandsko). Přítomní byli rovněž přivítání předsedkyní Verbandes der deutschen Höhlen- und Karstforscher (Německého svazu jeskyňářů). Hned po zahájení a organizačních pokynech následoval blok přednesu odborných referátů, který byl ukončen ve 12 hod. přestávkou na oběd. Ve 13.30 se již rozjízďely jednotlivé skupiny na odpolední terénní exkurze – po všechny tři exkurzní dny

bylo možno si vybrat z povrchových túr nebo z lehčích i obtížnějších jeskynních exkurzí. Všechny exkurze byly zaměřeny na geologickou, geomorfologickou a speleologickou problematiku pískovcového pseudokrasu saské části Labských pískovců a jejich absolvováním mohl být získán poměrně ucelený přehled o povrchových i podzemních

formách zdejšího pískovcového pseudokrasu i pokročilejším stavu řešení jeho speleologických problémů.

Čeští účastníci se dohodli pro společné absolvování tří možných terénních exkurzí a v prvním exkurzním dnu se účastnili kombinované túry na pískovcovou stolovou horu Quirl poblíž Königsteinu, při které byla navštívena řada povrchových i podzemních lokalit jak při úpatí skalních stěn po obvodu masivu, tak i na vrcholové plošině. Exkurzní průvodce obsahoval k tomuto terénu popis zajímavosti 15 lokalit včetně jeskynní i povrchové archeologie i biospeleologie (svítivé mechy, kořenové struktury ad.). Exkurzi vedl perfektní znalec místních terénů a poměrů Bernd Wutzig.

Po návratu z exkurze následovala večeře a po 20. hod. pak proběhlo zasedání Komise pro pseudokras UIS, rozšířené o účast zástupců všech na sympoziu zúčastněných národních skupin (podrobně viz dále).

V pátek 14. 5. po snídani v průběhu celého dopoledne probíhal přednes

Foto 1 V jedné z četných vrstevních jeskyní při úpatí pískovcové stolové hory Quirl (Foto O. Jenka)

dalších odborných referátů. Po obědě se pak po 13. hod. opět konaly terénní exkurze. Naše česká skupina spolu s řadou dalších účastníků se za poměrně nepříznivého počasí (za častých deštových přeháněk) vydala za poznáním pseudokrasových jevů v oblasti pískovcových masivů Affensteinu a Bloßsteinu. V jejich stěnách od úpatí až k vrcholům se nachází celá řada významných pseudokrasových jeskyní, skalních převisů, skalních oken a bran i zajímavé povrchové mezo- a mikromodelace skal (i za velkého uplatnění „železiveců“). Tato exkurze byla zpestřena výstupem jednou ze zdejších zajištěných cest, poskytla nám však další bohaté poznatky o povrchových i podzemních formách zdejšího pseudokrasového terénu a místních specifikách speleologie. Exkurzi opět vedl osvědčený znalec Bernd Wutzig a byla tentokrát ukončena návratem na naši základnu až před 19. hodinou.

Po večeri byla celá společnost pozvána do přednáškové místnosti na projekci snímků o bohatých a pestrých formách

zalednění pseudokrasových jeskyní a pískovcových roklí na Broumovsku, které představil O. Jenka (ZO ČSS 5-03 Broumov). Dále následovalo představení nových českých publikací s problematikou pseudokrasu: J. Adamovič jako spoluautor představil knihu „Atlas pískovcových skalních měst“ a J. Kopecký 14. díl edice „Chráněná území ČR: Jeskyně“. Obě publikace svým obsahem vyvolaly značnou pozornost a také zájem o jejich získání, kterému však nebylo možno vyhovět. Ve zbytku večera pak byly autory okomentovány i jimi připravené postery.

V sobotu 15. 5. bylo opět celé dopoledne věnováno přednesu referátů a po obědě se po 13. hodině odjíždělo na poslední terénní exkurze. Naše „česká skupina“ se opět jako celek nahlásila a odjela na exkurzi, v jejímž programu byla nejprve návštěva zajímavé umělé štoly pod masivem pískovcové strukturní plošiny Gohrisch u obce Kurort Gohrisch a následně seznámení s řadou dalších povrchových i podzemních pseudokrasových jevů a tvarů včetně několika typů jeskyní. Zajímavou a hodně poučnou exkurzi vedl dlouholetý člen dráždanské jeskyňářské skupiny Herbert Miller, zkušený biospeleolog a také asi nejlepší znalec kořenových struktur v Německu, který tuto problematiku studoval i v českých pískovcových terénech (hlavně na Děčínsku a Broumovsku). Tato exkurze, jejíž účastníci byli opět více národností, byla ukončena v 18.30 návratem na naši základnu.

Večeře se poněkud protáhla díky pozdnímu návratu jedné exkurzní skupiny, která realizovala náročný průstup pseudokrasového jeskynního systému

Wahlrabhöhle v údolí Bielatal, kde větší počet účastníků prodloužil čas průstupu jeskyně a poté i čas návratu na základnu přes plánovaný limit.

Proto až teprve ve 21 hod. došlo k plánovanému oficiálnímu ukončení celého sympozia projevy více členů Komise pro pseudokras UIS, poděkováním za bohatou účast národních skupin, za přednesy velmi zajímavých příspěvků (bylo předneseno 22 referátů a okomentováno 6 posterů) z novinek v pseudokrasové problematice, za ukázněnou aktivní účast na teoretické i praktické části programu, a především poděkováním národních skupin místním německým organizátorům za vzornou přípravu i perfektní organizační zvládnutí celého naplánovaného programu. Štafeta těchto nejdůležitějších setkání řešitelů pseudokrasové problematiky pak byla také oficiálně předána přítomným organizátorům příštího 12. mezinárodního sympozia o pseudokrasu ze Španělska. Velice milá a přátelská atmosféra celé akce pak byla dovršena společenským posezením trvajícím přes půlnoc.

V neděli 16. 5. po snídani se účastníci sympozia již rozjížděli do svých vzdálených domovů. Organizátorům akce však práce neskončila, protože ještě zajišťovali transport některých účastníků k dálkovým spojům (autobusovým a leteckým) z Drážďan. V dopoledních hodinách již samostatně odjely i skupiny českých účastníků.

Zasedání Komise pro pseudokras UIS 2010

Podobně jako při předchozích sympozii o pseudokrasu, bylo i do programu

Foto 2 Dr. Jan Urban, předseda Komise pro pseudokras UIS při zahájení symposia (Foto O. Jenka)

tohoto 11. symposia o pseudokrasu zaházeno zasedání Komise pro pseudokras UIS, aby za účasti zástupců všech zúčastněných národních skupin projednalo jak předem předloženou, tak i zcela aktuální pseudokrasovou problematiku. O průběhu tohoto zasedání bude vydán podrobný zápis, takže tato zpráva se omezí pouze na základní stručnou informaci. Předseda komise (Jan Urban, Polsko) zasedání zahájil a místopředseda (Rudolf Pavuza, Rakousko) i sekretář komise (Ludovít Gaál, Slovensko) pak přednesli svoje zprávy za období mezi oběma posledními sympozii. Předchozí 10. symposium pak ještě zhodnotil Maurizio Tavagnutti (Itálie). Byla rovněž podána zpráva o vydávání oběžníku Newsletter/Nachrichtenbrief v období 2008–2010 (J. Urban a István Esterhás, Maďarsko),

o kontaktech komise s dalšími orgány UIS (J. Urban a Jan Paul van der Pas, Holandsko) a aktualizaci webových stránek komise (J. Urban a Hartmut Simmert, Německo). Organizátoři symposia se zavázali, že v případě dodání komplexních příspěvků (referátů) do 8/2010 bude sborník symposia vytištěn a rozeslán do konce tohoto roku. Prodiskutovány byly i návrhy na nové významnější konference, které byly předloženy zástupci Švédska a Polska, rovněž návrh na přípravu a realizaci příštího 12. symposia o pseudokrasu ve Španělsku (ten předložil Marcos Rodriguez Vaqueiro) v provincii Galicia. Konání této akce v této zemi bylo schváleno, nedošlo však zatím ke stanovení termínu jejího konání vzhledem k potřebě a nutnosti přednostního projednání a zajištění pseudokrasových

aktivit v návaznosti na nejbližší světový speleologický kongres, který se má konat v roce 2013 v České republice (v Brně). Zástupci Komise pro pseudokras ČSS (jmenovitě J. Kopecký a J. Adamovič) byli požádáni o urychlené projednání těchto úkolů na předsednictvu ČSS. V tomto směru je žádáno stanovisko ČSS na požadovanou samostatnou sekci pro pseudokras (s přednesem referátů, komentováním posterů apod.), na samostatné terénní exkurze s pseudokrasovou tematikou a na samostatné zasedání Komise pro pseudokras UIS v průběhu speleologického kongresu v ČR.

Závěrem

Naše účast na 11. mezinárodním sympoziu o pseudokrasu jen potvrdila, jak důležitou pozici stále zaujímá česká speleologie v řešení problematiky pseudokrasu a za jak důležité jsou brány postoje a názory Komise pro pseudokras ČSS a spolupracujících odborníků pro další směry vývoje speleologických a karsologických aktivit na pseudokrasových problematikách. Pro již dlouhodobou systematickou činnost, organizační strukturu a aktivity v plné šíři pseudokrasové problematiky a především pro přínosné propojení a spolupráci profesionální i amatérské speleologie a řady potřebných odborných a akademických složek je Komise pro pseudokras ČSS u zahraničních kolegů velmi kladně hodnocena. Také i v průběhu tohoto sympozia byla vícekrát dávana jako příklad ideálního řešení pro úspěšný chod a růst aktivit. Pro českou speleologii je to situace velmi zavazující, s potřebou tuto pozici v rámci

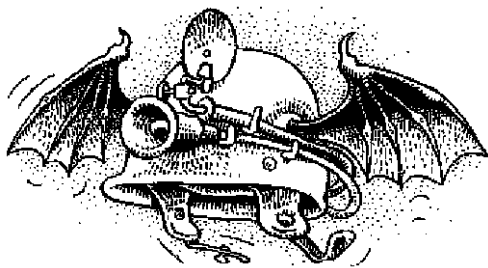
Komise pro pseudokras UIS i celé UIS udržet.

Z výsledků proběhlého sympozia o pseudokrasu je pro Komisi pro pseudokras ČSS a přeneseně i pro celou ČSS nutné řešení následujících úkolů:

- Komise pro pseudokras ČSS předloží předsednictvu ČSS dotaz Komise pro pseudokras UIS ohledně strukturování a organizace potřebných samostatných aktivit v průběhu přípravy speleologického kongresu UIS v roce 2013 konaného v ČR – výsledná odpověď bude zaslána na elektronickou adresu předsedy této komise J. Urbana: urban@iop.krakow.pl
- Komise pro pseudokras ČSS byla požádána, aby v krátké době zaslala na elektronickou adresu J. Urbana a H. Simmerta (hartmut.simmert@t-online.de) schválení zařazení 2 dalších osob z ČR do Komise pro pseudokras UIS (konkrétně J. Wagnera a RNDr. J. Adamoviče). Tato komise vyslovila zájem o své rozšíření o další členy z ČR a to za účelem lepšího kontaktu tohoto orgánu UIS s přípravou programu pseudokrasových aktivit v rámci speleologického kongresu v ČR 2013.
- Komise pro pseudokras ČSS dodá krátký článek v angličtině (max. 1 str.) o svých aktivitách na problematice pseudokrasu v období 2008–2010 pro otištění v Newsletter/Nachrichtenbrief – zpráva bude rovněž zaslána na adresu J. Urbana.

Saupsdorf – Broumov, květen 2010

KRÁTKÉ A JINÉ ZPRÁVY

Moje vize je prý katastrofická!

Josef Pokorný, ZO 6-12

Tak byl nazván jedním ze stěžejních organizátorů Speleofora můj diskuzní příspěvek, který jsem díky laskavosti organizátorů této akce mohl přednést jako druhý diskuzní příspěvek po zahájení Speleofora v pátek 23. dubna 2010 večer. Co bylo mojí motivací a o čem jsem tam hovořil se dočtete níže:

Před časem jsem si v jednom brněnském antikvariátu koupil svázané první dva ročníky časopisu Československý kras. Na předsádce prvního ročníku je razítko se jménem Leopold Okleštěk.

Kdo byl Leopold Okleštěk? To se dozvídáme právě z prvního ročníku časopisu Československý kras. Byl to jeden z 25 zakládajících členů Českého speleologického klubu pro zemi Moravsko-slezskou v Brně. (V dalším textu budu uvádět název této organizace jen jako Speleoklub). Tito lidé za války cílevědomě pracovali v jeskyních Moravského krasu a hluboce odpovědně si uvědomovali, že má-li být výzkum krasu smysluplný, musí být řízen odborníky, soustředěnými do organizace, která stanoví priority výzkumu, správné postupy výzkumu a bude výzkum koordinovat.

Těchto 25 nadšenců se spojilo s některými brněnskými vědci a 15. srpna 1945 předložili ke schválení stanovy zakládaného spolku. Vyšší správní orgány tyto stanovy schválily 6. října 1945 a prvních 25 speleologů se dalo do práce. Zvolili si výbor, jehož předsedou se stal Antonín Boček a v jehož čele, jak jsem již uvedl, stáli přední brněnští vědci. Ekonom Leopold Okleštěk byl pokladníkem tohoto výboru Speleologického klubu v Brně. Do konce roku 1945 měl Speleologický klub již 39 členů, v roce 1946 vzrostl počet členů na 115 a v roce 1947 na 231. Ladislav Slezák se stal členem Speleoklubu 7. června 1950 a jeho legitimace nesla číslo 537. Tolik tedy již bylo k uvedenému datu členů Speleoklubu

Není smyslem tohoto článku rozebírat historii Speleologického klubu v Brně. Chci zde otevřít jiné téma. Řada speleologických nadšenců v průběhu svého života sbírá materiály o krasu. Protože ale ve své rodině zpravidla nenajde příliš mnoho pochopení ani následníka, který by v jeho zálibě pokračoval, tak po jeho smrti pozůstali tyto, většinou písemné,

materiály vyhodí, v lepším případě prodají.

To byl zřejmě osud Okleštkovy pozůstalosti, a tak se mi dostaly do rukou knihy Leopolda Okleška a tak také přichází vniveč krasová historie. Smyslem tohoto mého článku není to, že bych se chtěl zviditelňovat. Z hlediska krasových výsledků jsem a vždycky budu krasovým nýmandem. To je skutečnost, která je mi ale tak říkajíc volnoběžná. Ve svém praktickém životě jsem býval týlovým pracovníkem, který se staral o to, aby vše potřebné pro montáž bylo vždy ve správnou dobu na správném místě v potřebném množství. A tato moje práce vycházela ze skutečných poznatků a zkušeností lidí, kteří to dělali přede mnou, já jsem mezi nimi odborně vyrůstal a učil se od nich, přejímal jejich odborné zkušenosti a používal je v praxi. Pokud jsem členem ČSS, chci být i ve svém stáří ještě této společnosti v rámci svých možností podobně užitečný. To je moje vyznání.

Všechno, co známe a umíme, jsou výsledky práce a zkušeností našich otců, dědů, pradědů, prostě generací, které žily před námi. A jsem toho názoru, že bychom si těchto poznatků měli vážit, všechny tyto nějakým způsobem zpracované poznatky, zkušenosti a informace chránit a zachovat takovým způsobem, aby se nepoztrácely a byly ve své zpětné vazbě zpřístupněny všem, kteří mají zájem je poznávat a studovat. A to je téma, o kterém zde chci mluvit.

Po 25 letech práce v jedné ze ZO jsem přestoupil do ZO 6-12. Proč, to je moje věc, kterou zde nehodlám řešit. Po přestupu do ZO 6-12 jsem se zavázal, že zpracuji jejich archiv tak, aby se

přehledně vědělo, co tam je a co tam není. Jde o zbytek archivu Speleologického klubu Brno.

Zpracovávat nějaký archiv je také dobrodružství. Prostřednictvím dochovaných prací se seznamujete s dávnými legendami speleologie, s lidmi, kteří už nežijí! Uvědomujete si, kolik píle, nadšení a obětavosti museli do své práce vložit, aby přinesli nová poznání sobě a posunuli hranici poznání dopředu. Ať už jsou to dávné mapy jeskyní či dávné fotografie, které byly pořizovány tehdejší technikou, co to muselo být za práci! Jaké úsilí a nadšení to vyžadovalo!

A tak, když jsem se brouzdal speleologickou historií, uvažoval jsem, jak nejlépe tyto speleologické historické hodnoty zachovat. Ono jich totiž muselo být kdysi daleko víc. Byly také kdesi (a vím přesně kde), uloženy, benevolencí dávných správců „rozpujčeny“ a rozpuštěny mezi jednotlivce, kteří je sbírali. A když tito jednotlivci odešli do věčného podzemí, tak jejich pozůstalí ten „jejich balast“ jednoduše vyhodili. A tak mnohdy přichází vniveč nejen unikátní poznatky našich předchůdců, ale i výsledky práce celých generací.

Já, který jsem krasový nýmand, odhaduji **po přeměření** svoje krasové materiály, krasovou literaturu, novinové články, výstřižky, xerokopie, mapové materiály, které jsem si pro svoji potřebu nechal okopírovat či nakoupil, fotografie vlastní i ty, které jsem získal od přátel a další a další historické materiály na cca 0,7 m³, což je při specifické hmotnosti papíru na váhu skoro jedna tuna a to do toho nepočítám kvanta informací, které mám uloženy v nyní rozšířené paměti

počítače. Písemné materiály – a úhrn do toho vložených peněz za posledních 26 let – tu částku si vůbec netroufám odhadnout, myslím, že by za to bylo slušné nové auto. Říkám si: Kolik toho musí mít lidé, kteří dali krasu celý svůj život? Proč to tady vykládám? Protože se děším toho, co se s tím stane, až třeba mne jednou „strčí do penálu“.

Kolik toho musí mít skuteční vědci? Zeptal jsem se na to pana profesora Musila a on mi řekl: „Chlapče, já už si s tím nevím rady. Mám byt a ještě chalupu. Materiálů mám plnou chalupu a nevím co s tím. Tak to přebírám a pálim.“

V tu chvíli moje duše zavyla jako šakal (jinak to vyjádřit nedovedu), a proto chci najít uspokojivé řešení archivace materiálů.

Když jsem o tom hovořil s Laďou Slezákem, snažil se mi pomoci a rozjednal výhledové umístění mnou zpracovávaného archivu v jednom z částí nevyužívaných objektů v Moravském krasu. Správa tohoto objektu však požadovala zpracování tohoto archivu v systému JESO.

Navázal jsem tedy kontakt s projektantem budoucí evidence JESO, Dr. Balákem, který mi vysvětlil zásady, smysl, účel a potřeby JESO, které je zatím, podle mého, kojencem v plenkách. Nicméně – je potřebné.

Začal jsem se pracně učit některé nové poznatky z počítačové techniky a snažil se vytvořit vlastní program, podle kterého bych archiv zpracovával. Pak přišla sobota 27. února 2010, den výroční schůze ZO 6-12, na které jsem prezentoval dosud dosažené výsledky své práce. Ulevilo se mi, neboť mladí členové ZO prohlásili, že zpracovat takový počítačový

program pro ně není problém, a vyzvali mne, abych ve své práci zpracovávání archivu vlastním systémem pokračoval. Členové ZO jej považují za přehledný a tudíž dobrý.

Jeho zpracování v JESO provedou podle mých podkladů oni. Nicméně, že by měli archiv uložit do objektu mimo působnost ZO odmítli. Jsou ochotni zapůjčit materiály k evidenci v JESO, případně sami pořídit jejich kopie pro potřeby JESO. Nejsou však ochotni přesunout svůj archiv do jiného objektu, byť i patřil jeskyňářské organizaci. Obávají se jeho „roztracení“. A to musím respektovat! Už jenom proto, že to není archiv můj, ale archiv, patřící jedné ze základních organizací České speleologické společnosti. I když, podle mého, by vhodné uložení archivovaných materiálů mělo být prvořadou otázkou.

Momentálně, tj. od uvedené výroční schůze, jsem práci přerušil, jednak proto, že jsem pracoval na Edici SE-3-2010, kterou jsme na Speleofóru prezentovali, jednak pro to, že jsem kvůli stavebním úpravám našeho domu musel vyklidit komoru, kde jsem tu část archivu, která mi byla ZO zpřístupněna, měl uloženu a její nynější uložení je pro mne hůř přístupné, ale jakmile budou stavební práce ukončeny a já budu moci materiály nastěhovat zpět, práce na zpracování archivu obnovím. Ale vraťme se k tématu, abychom došli k nějakému konkrétnímu řešení a k závěru.

Jak tedy zachránit historické materiály, které se ještě zachránit dají, a při tom umožnit jejich zpřístupnění zájemcům o jejich studium? Mít vlastní objekt archivu, se studovnou a potřebným

personálem, na to s největší pravděpodobností nebudou mít jeskyňáři nikdy peníze.

Což takhle vytvořit při vedení ČSS komisi, která by navázala kontakty například s Moravským zemským archivem nebo s Archivem města Brna, které by snad tyto podmínky mohly zajistit, v budoucnosti smysluplně vytríděné historické speleologické materiály archiovat, umožňovat jejich studium, případně okopírování, či jejich ochranu. Zůstaly by v blízkosti Moravského krasu a přece by byly přístupné jeskyňářské veřejnosti. Možná i zaměstnávat alespoň jednoho

erudovaného speleologického důchodce, který by byl schopen se o sbírky starat, získávat historickou speleologickou pozůstalost po těch, kteří odešli na věčnost, nebo se na to připravují. Nebo to zkusit v Muzeu Blansko či v Moravském zemském muzeu, co já vím.

To je můj návrh vedení České speleologické společnosti. Co vy na to, speleologové?

Ríct na to, že moje vize je katastrofická, je sice jisté zhodnocení situace, ale nic to neřeší! A (podle mého) je nutné tuto situaci řešit, pokud je šance na ochranu možná unikátních materiálů.

Speleookénko

Přehled zpráv a zpráviček z internetových serverů pro Vás připravil Kelf

ZO 2-01 Tetín V neděli 9. 5. v odpoledních hodinách se na Tetínských propáskách podařilo proniknout do volných prostor. Bylo tak objeveno volné pokračování o délce přibližně 20 m, šířce 1–1,5 m a výšce do 2 m.

ZO 1-05 Geospeleos uspořádala již 45. ročník Petrboкова memoriálu, tradičního jeskyňářsko-cyklistického závodu.

ZO 1-06 Speleologický klub Praha vyhlásil u příležitosti konání Setkání speleologů v Českém krasu (15.–17. 10. 2010) soutěž ve speleologické fotografii Czech Speleo Photo 2010.

ZO 3-02 a 3-03 z Plzně Akce v jeskyni Mesiačny Tieň (M. T.) proběhla od 11. do 14. 8. zcela v režii těchto ZO, tentokrát bez slovenských přátel. Z Plzně se akce účastnily osádky dvou aut, které

vyjízděly na cestu tam i zpět posunuty o 1 den a i v podzemí měly jinou náplň práce, takže se v podstatě viděly jen v 1. bivaku v M.T.

ZO 6-01 Býčí skála uspořádala tradiční dny otevřených dveří, které tentokrát proběhly výjimečně za přítomnosti lebky Wankelovy „Princezny“. ZO zahájila Projekt 100, který si klade za cíl shromáždění, zpracování a prezentaci dokumentů, fotografií a filmů o speleologickém bádání a životě na Býčí skále za posledních 100 roků.

ZO 6-08 Dagmar pořádala ve dnech 2.–11. 7. 2010 každoroční Dagmarácký pracovní týden. A přestože dobře vyšly i svátky na pondělí a úterý, byla nakonec účast velmi slabá.

ZO 6-12 Speleoklub Brno provedla na základě oznámení vedení přípravy

těžby lomu Mokrá ve dnech 4.–5. 5. 2010 záchranný předstihový průzkum a výzkum dvou jeskyní, které byly nafárány spodní etáží Západního lomu v Mokré (350 m n.m.).

Ve Vrbici na Břeclavsku byly zmapovány všechny volně dostupné části podzemního systému a vyhotoven dostačující plán pro následný statický posudek

ZO 6-19 Plánivý oznámila dokončení 1. etapy budování přírodního trenažéru v jeskyni 13C, pro nácvik jednodlanové techniky a záchrannářských technik. Trenažér byl primárně vybudován pro výcvik členů ČSS, SZS a spolupracujících organizací IZS.

V Nové Amatérské jeskyni po revizním vylezení komínu V domu brekcií pokračoval průzkum komínů v Absolonně domu.

Plány na hydrotěžbu ve Spirálce zhatil vysoký vodní stav, hydrotěžba byla proto přesunuta do Chodby nad kyvadlem v Pikové dámě. Situace byla mírně komplikována klesajícím koncem chodby, který neumožňoval gravitační odtok rozplavených sedimentů. Ve své podstatě se tedy jednalo spíš o odsávání zvodnělých sedimentů.

Členové ZO v létě odjeli směr Divača dokončit poslední přípravu před letní expedicí do jeskyně Kačna jama. Expedice Kačna jama se konala 9.–28. 8. 2010, na letošní třítýdenní expedici se v podzemí podílelo na průzkumu a transportu materiálu neuvěřitelných 56 jeskyňářů. Průnik do dalších prostor Chodby za zrcadlem, nacházející se v odtokové části za sifonem na konci Cimermanova rovu, byl zastaven dalším sifonem, o jehož překonání se pokusí další expedice v příštím

roce. Novinkou na letošní expedici bylo použití revolučních spojovacích bezdrátových prostředků (Cavelink a Heyphone), díky nimž odpadlo tahání 4 km dlouhého kabelu do zátopové oblasti. On-line zpravodajství bylo možno denně sledovat na hlavní straně portálu Planivy.cz.

Poslední sobotu v srpnu ZO tradičně uspořádala 40. vzpomínku na tragicky zesnulé jeskyňáře. Výroční vzpomínkový oheň zahořel se setměním 28. 8. 2010 v lomu Velká Dohoda.

ZO 6-22 Devon se na lokalitě Okrouhlík věnovala rozšiřování trativodu a studny, kotvení dalšího úseku el. vedení až do chodby za sifonem, pokračovalo lezení komínu před trativodem, prohlubování plazivky za sifonem.

ZO ČSS 6-28 Babická zorganizovala od 9. 7. týdenní snažení v Babicích nazvané High power víkend.

Moravský speleologický klub ve spolupráci s o. s. Phoenix otevřel chodbu spojující hrad Holštejn s jeskyní Hladomornou. Věnoval se též dvěma lokalitám – Feryho tajné a systému Velká dohoda.

A další zprávy z jeskynního světa...

Dne 12. 6. 2010 proběhlo v Moravském krasu setkání „Klubu seniorů jeskyňářů“ organizované SJ ČR a ZO 6-21 Myotis pro speleology starší 60 let z Moravského krasu. Akce se zúčastnilo 53 jeskyňářů. Kromě společenského setkání seniori navštívili jeskyni Výpustek.

V měsíci květnu otevřelo Moravské zemské muzeum výstavu *Moravský kras známý i neznámý*, která představuje malebnou přírodu, bohatou historii a také

četně jeskyně Moravského krasu. Výstava potrvá do února příštího roku.

V Antroposu bylo možné do 12. 9. 2010 navštívit další výstavu MZM pod názvem *Karel Absolon – fotografie*.

Správa jeskyní ČR pozvala veřejnost na koncerty *Čarovných tónů Macochy* a oživené prohlídky v Mladečských jeskyních a v jeskyni Výpustek.

V Dietrichsteinském paláci Moravského zemského muzea v Brně vystavuje RNDr. Petr Zajíček své fotografie z Moravského krasu.

Ve Zbrašovských aragonitových jeskyních se v úterý 29. 6. otevřela letošní výstava uměleckých děl studentů a absolventů sochařského ateliéru Fakulty umění Ostravské univerzity nazvaná *STATUA CAVATICA*, která potrvá do 30. září.

V Rudici v Moravském krasu se ve dnech 3–6. 7. 2010 konal 14. ročník Slavností železa.

Významné výročí: „Píše se rok 1910. Čtrnáctého května vyjíždí z Brna do Blanska zvláštní vlak se salonními vozy. V Blansku pak nad tři sta cestujících nasedá do padesáti kočárů. Ty je přivezou až do samotného centra Moravského krasu, ke Skalnímu mlýnu. Před sto lety tehdy nově vytvořená Společnost pro zachování jeskynních krás zpřístupnila prostory Punkevních a Kateřinské jeskyně veřejnosti.“

V sobotu 12. 6. 2010 se Moravským krasem přehnal bouře se silným větrem. Cesty k jeskyním byly bez omezení průjezdné, platil pouze zákaz vstupu do lesa, který se také týkal velkého množství jeskyní a pracovišť ZO.

Převzato z tisku

Vodním záchranářům v Brně kraj poskytne 100 000 korun. Dvojnásobnou sumu rada přisoudila Speleologické záchranné službě ČSS.

Policejní potápěči našli v pátek 13. 8. po 10. hod. v jezírku na dně propasti Macocha na Blanensku tělo sebevraha.

Dvaatřicetiletý muž ze Starého Města se v neděli násilím vloupal do jeskyně Na Pomezí v okrese Jeseník. V jeskyni se spolu se svou ženou a dvěma malými syny zabarikádoval a před policisty vyhrožoval použitím střelné zbraně. Opustit úkryt jej nakonec přiměli až vyjednavači.

Z literatury

V časopisu **Ochrana přírody 3/2010** jsou uvedeny články:

Koněpruské jeskyně

autor: A. Komaško

Otevřená kniha geologie, paleontologie, mineralogie, karsologie

Opět rekordní Javoříčské jeskyně

autor: J. Šafář

Zimní sčítání letounů v Javoříčských jeskyních probíhá kontinuálně od roku 1990. Tento v mnoha aspektech unikátní jeskynní systém patří již řadu let k největším zimovištím vrápenců a netopýrů v České republice. Potěšujícím faktem je skutečnost, že od roku 2001 počty hibernujících letounů neustále stoupají.

Spallanzaniho jeskyně – autor a foto:

A. Komaško

Spallanzaniho jeskyně vznikla v su-

chomastských vápencích, místy červenavě zbarvených. Vyniká vysokými klenutými stropy. Pravý bok v pozadí tvoří odpadlé desky, nad nimi je průlez do Janiny jeskyně.

Ve zvláštním čísle časopisu Ochrana přírody 2010

Některé aspekty návštěvnosti zpřístupněných jeskyní

autor P. Drbalová

Vyšla publikace RNDr. R. Musila **Výpus-tek bájná jeskyně u Křtin a její 400letá historie a význam**, která jistě osloví každého jeskynáře.

Další zajímavé články jistě objevíte i v ročníce Správy jeskyní ČR **Zpřístupněné jeskyně 2009**.

K propagaci speleologie na veřejnosti přispěly rozhovory:

Cesta do hlubin speleologovy duše

Rozhovor s držitelem hloubkového rekordu Oldřichem Štosem.

Marek Audy vypráví o svých jeskyních

na <http://www.hedvabnastezka.cz/cestovatele/marek-audy>

Rozhovor s Markem Audym, objevitelem největší křemencové jeskyně světa ve Venezuele.

Zprávička z pošumavské vápencové čocky

Jiřina Novotná

ZO ČSS 1-11 Barrandien

Chodby Strašínské jeskyně, přírodní památky a největší jeskyně v okolí Sušice dosahují délky 200 m, největší síň jeskyně je zhruba 23 m dlouhá, 12 m široká, dosahuje výšky 3 m a končí jezírkem. V jeskynním stropě jsou korozí vyhloubeny mísovité a hrncovité prohlubně.

Protože je jeskyně vyznačená ve všech turistických mapách, o vstup do ní je v průběhu letní sezóny velký zájem. Bohužel to také znamená, že se mříží ve vstupu neustále někdo s větším či menším úspěchem dere do nitra jeskyně. V případě, že uspěje návštěvník se sníženou příčetností hrozí nebezpečí, že si snaží posvítit si například svazkem borových větví, slámou či něčím podobným.

Aby byla alespoň částečně legálně ukojena zvědavost lidská, byl na sobotu 11. září vyhlášen Den otevřené mříže ve Strašínské jeskyni, který pro veřejnost připravilo Info Zelený bod ve Strašíně společně se členy ZO 1-11 Barrandien. Akce měla úspěch. Jeskyni během dne navštívilo 83 zvědavců z blízkého okolí, ale i ze vzdálenějších končin. Ti odvážnější si prolezli i prostory přístupné pouze po kolenou nebo plazením. Mohli se také podívat na ukázky výstupu a sestupu po laně, které opakovaně předváděl obětavý speleolog.

A pro ty, kteří se chtěli o podzemním světě dozvědět víc, byla v infu připravena výstavka jeskynních fotografií a knih.

SPELEOLOGICKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA A TECHNIKA

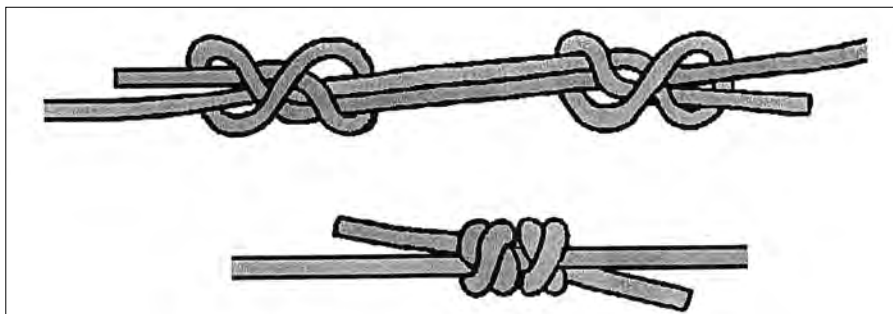

Nové možnosti použití rybářského uzlu

Mojmír Závaška

Dvojitý rybářský uzel většina jeskyňářů používá ke spojení dvou lan. Jeho obliba spočívá v největší zůstatkové pevnosti spoje a schopnosti pohlcovat

rázové namáhání. Jako nejvhodnější a zcela bezkonkurenční je v případě, že navazujeme dvě lana různých průměrů.

Obr. Dvojitý rybářský uzel

Ovšem modifikaci tohoto uzlu lze použít též jako uzel kotvicí. Ani v tomto případě neztrácí své dobré vlastnosti. Jeho podstatnou výhodou je, že nevytváří okolo karabiny oko, ale je dotažen přímo na její tělo. Tuto vlastnost mnozí ocení tam, kde potřebujeme využít celou délku lana až ke karabině a koncové oko nám překáží. Další velmi vhodné použití

tohoto uzlu je na zakončení odsedávací smyčky. Uzel nám sám aretuje karabinu ve správné poloze. Je malý a kompaktní, takže nám nepřekáží při manipulaci s odsedávačkou.

Jako u každého uzlu i zde musíme dodržet zásadu, že nezatížený konec lana vyčnívající z uzlu musí být dlouhý minimálně desetinásobek průměru lana.

Postup navázání dvojitého nebo trojitého kotvicího rybářského uzlu

- 1) Lano provlékneme karabinou a vrátíme rovnoběžně zpět.

- 2) Začneme vytvářet závitů lana směrem ke karabině (dva závitů dvojitý, tři závitů trojitý).

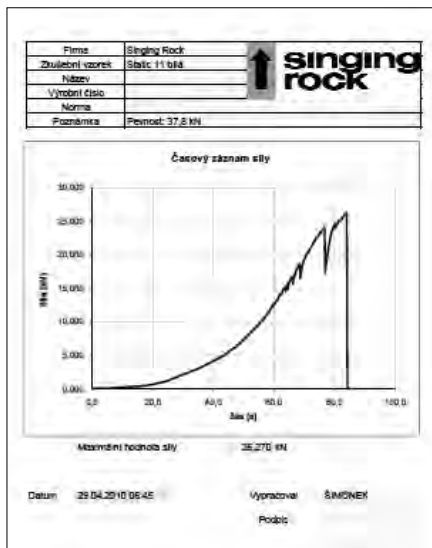
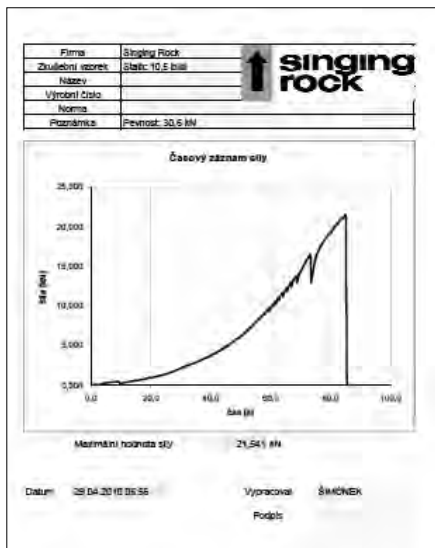
- 3) Lano středem uzlu protáhneme zpět.

- 4) Po urovnání pramenů lana dotáhneme uzel a posuneme ho na doraz ke karabině.

Závěrem si dovolím poděkovat Mgr. Martinu Riedlovi z firmy SINGING ROCK za provedení trhacích zkoušek

dvojitého rybářského uzlu při jeho použití jako kotvicího uzlu.

Mnoho úspěchu a ať Vám všem slouží k dobrému.

TROCHA HISTORIE

Moravský kras

– Tahleta divoká, nespoutaná krajina stala se mně osudem. Vzala mně kus mého srdce a myslím, že hodně velký ...

Hugo Havel

Rdy to vše začalo, ani nevím. Dítka školou povinná, hrdí majitelé jízdnicích kol – tak asi vypadaly naše první výlety do okolí Ochoze. Mirek Keberle, Pavel Glozar, Bohuš

Husovský a já. Pekárna, Švédův stůl, Malčina, Liščí, Adlerova, Křížová, nálezy pazourků a kostí, to vše byla pro nás romantika, dobrodružství a kus hrdinství. Jen mříže Ochozské jeskyně nás dělily od největšího snu. Až jednou...

Přicházíme k Ochozské a máme šanci – mříže jsou upilované. Rozžínáme svíce, protahujeme se otvorem v mřížích a již obdivujeme klikatost vstupní chodby, pak mohutnosti domů s vysokými náplavami a krásu krápníků. Do „Nové“ se neodvažujeme, straší nás v hlavě pověst o prudkém stoupání vody. U smuteční vrby chvíli sedíme a pak se vydáváme na zpáteční cestu. Bohuš první, já za ním a Mirek na konec.

Přicházíme v místo, kde se náplava zatáčí doleva. V tom se nad Bohušovou vysoko zvednutou svíci objeví čísi ruka. Plamen zasyčí a my strneme hrůzou. Z temnoty vystoupí s hrozivým pohledem jeskyňář (což jsme hned vytušili

podle přilby a karbidky) a za ním dívka. Odvádějí nás vzhůru na náplavy, kde stojí dřevěný stůl z kulatiny, kterého jsme si před tím nevšimli. Podezřívají nás z vypáčení mříží a chtějí nás odvést na SNB. Z naší naivity však brzy poznali, že mají před sebou ne chuligány, ale nadšence, přesycené dobrodružstvím a touhou po neznámu. Představujeme se. „Jmenuji se Slávek Veselý a jestli máte o jeskyňáření opravdu zájem, běžte do Moravského muzea za p. g. Slezákem...“

Pan Slezák nás přivítal širokým úsměvem. I když měl práci ve fotokomoře, věnoval nám hezkou chvíli času, aby nás zasvětil do krasové problematiky a vysvětlil nám pojem Speleoklubu. Nakonec nám dal přihlášky do skupiny Říčky a telefonní číslo Petra Himmela. Dohovor schůzky s ním a vstup do skupiny Říčky byl pak dílem několika dní. Začal jsem jeskyňářit, bylo to na přelomu roku 1963–1964.

Kapitola I. Říčky

Ze Slatiny na „komando“, jak jsme říkali bývalému mlýnu a nyní rekreačnímu středisku, kde jsme měli základnu, je to pěšky něco přes hodinu a na kole asi 20 minut. Dobrý spoj je též autobusem, ale na cesty pěšky budu asi vzpomínat nejvíce. Romantické údolíčko Říčky, hospůdka „Muška“, rybníčky v lesích, skály a zapadající slunce, to vše se mi vrylo do paměti jako nezapomenutelné zážitky. Kolikrát jsem tu šel ani nevím, ale vždy, při každé cestě, jsem našel něco nového. A pak, v partě dobrých přátel nic nezevšední. Jsem vždy plný dojmů a v neděli večer se se vším vypovídám matce. Chápe mne a mé nadšení, ale má o mne strach.

To je též příčinou, že mě do Krasu nerada pouští. Snažím se, abych ji přesvědčil, že speleologie je krásný a užitečný koníček a při dostatku zkušenosti a opatrnosti není ani nebezpečný. To moje matka celkem brzy pochopila...

Pracujeme v tzv. Medvědíh trativodu, snažíme se prolongací proniknout do dosud neznámých prostor aktivního toku Hostěnického potůčku. Název trativodu je dle nálezů kostí z jeskynního medvěda, které jsou archeologicky velmi zajímavé.

Na jaře je v Ochozské záplava. Lezeme dovnitř horním vchodem a poprvé se seznamuji s legendární „Pochvou“. A pak na mne čeká další vzácný úkaz – v Hadicích je pěna až ke stropu. Brodíme se jí jako hustou mlhou...

Sestup do Pětadvacitky, prolezení Labyrintu a Nové Ochozské – teď již znám dokonale vše, co na „Jihu“ je – všechny problémy této části Krasu. Stává se ze mne opravdový jeskyňář.

30. července 1964 mám sraz s Pavlem v půl šesté ráno u našich. Mám sbalený kletrák a čekám na zvuk Pavlíkova „silostroje“ (Jawa 555). Mé „splasené trubky“ (moped S-11) jsou připraveny okamžitě vyrazit. Jedeme na „Sever“! Konečně poznám Macochu, Pustý a Suchý žleb, Rasovnu – tyto myšlenky mně kroužily v hlavě jedna za druhou. To jsem ještě netušil, že nám na to všechno nezbude čas...

Konečně jsme se blížili k Vilémovicím, plní dojmů z Rudického propadání, kam jsme se také zajeli podívat. Odbočkou na starou okresku a po planině plně závrťů jsme přijeli k závrťu Společák.

Urychlené převlečení, uschování věcí

a „strojů“ do sousedního závrtu a už jsme sestupovali do černého otvoru na dně několika skruží. Staré žebře, potůček, tekoucí rukávem za krk a do kalhot, to jsou první dojmy. Kláda budící nedůvěru a pod ní deformované příčky nás donutí ke chvíli odpočinku. Konečně vidíme pod sebou dno, procházíme tzv. Střední chodbou, na jejímž konci se černá otvor. Chystáme se sestupovat po volně visícím žebří, který asi po 15 metrech končí v malém jezírku. Ještě letmý pohled na hodinky a strneme hrůzou – je už hodně po poledni, nejvyšší čas k návratu. Nerozmýšleli jsme se, neboť strach z pozdního příjezdu domů byl větší, než touha spatřit Halu. Výstup nám trval dlouho, Společňák nám ukázal, že dobře lézt na Říčkách neznamena uspět na Severu. Domů jsme dojeli již za šera bohatší o zkušenosti a samozřejmě dojmy. Těch bylo opět mnoho...

Naše skupinka má hodně členů. Kromě „starých kozáků“ přišli i noví. Nikdo se ale dlouho neudržel, náš základ Himmelové, Grepl, Haman, Dráb, Drábová, Hynšt, Kroupa, Havel (Josef), Jasanský, Glozar a já, stále zůstává. Z naší „čtyřky“ už chybí Mirek i Bohuš, také Slávek Veselý nejezdí. Přicházejí noví a odcházejí staří – to je zákon Krasu...

Říjen 1964 – vypracovává se plán na zpřístupnění Ochozské jeskyně přes Labyrint. Přicházíme k hornímu vchodu Ochozské jeskyně. Jura, Zdeněk, Luděk, já a tři inženýři z rosických dolů. Tehdy jsem se seznámil s inženýrem Radou, který později velmi často jezdil do Krasu a byl jedním z nejochotnějších a nejpracovitějších. Prolézali jsme Labyrint a inženýři si dělali poznámky. Před Pochvou

přišla na Zdeňka „geniální myšlenka“ a hned z toho byla nová disciplína – pohlavní ježdění Pochvou. Prostě Pochva se od té doby jezdila po hlavě...

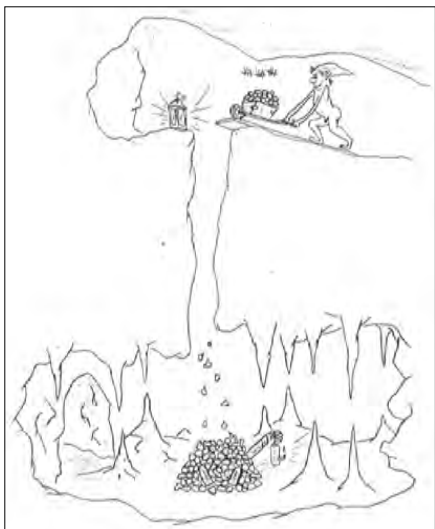
V té době přichází též má druhá a třetí exkurze na Sever. V Pustém žlebu pracujeme v jeskyni U šípku, která leží vysoko ve svahu Koňského spádu. Je celá vyplněná jemnými písky a tak není nouze o kanadské žertiky jako např. sesutí písku, ve kterém jsme, já a Zdeněk, zůstali po krk zasypaní a kamarádi nás museli vykopat.

Konečně jsme dostali od Moravského muzea slíbené pevné žebře. Jejich instalace v propasti Pětadvacítky se však neočekávaně zdramatizovala...

Žebře rachotí po suťovém svahu, lano trhne, jak se přehouply přes okraj 10metrového kolmého stupně. Naráz na dno a ticho. „Hotovo!“ volá Zdeněk, schovaný pod převisem ohromného balvanu, který za sebou drží nahromaděnou suť a ta tvoří dva miniaturní horizonty. Pomalu slézáme dolů – Jura Haman, Luděk Dráb a já, Zdeněk Jasanský je již na dně a Petr Himmel zůstává u jícnu propasti. My na dně vykonáváme různé práce – zajišťujeme žebřík, prosvěcujeme stěny, odhadujeme výšku oken. Nyní, když je do propasti pohodlný sestup, chceme okna prozkoumat.

„Petře, lezeme nahoru!“ „Házím lano!“ „Nehaž, polezeme bez jištění!“ Nedbalost, která se tentokrát málem nevyplatila. Luděk leze první a již je u balvanu, kde byl před tím schovaný Zdeněk. Vytřeští oči a chvíli jim nevěří! Že by se ten balvan opravdu pomalu zahýbal? Uskoč! – cosi mu přikázalo – právě včas. Mohutný rachot přinutí i nás na dně uskočit do

chodbičky vedoucí k propasti Desítce. Stačil jsem zahlédnout ohromný balvan, roj jisker od žebříku, padající tělo a další balvany, pak nám zhasly karbidky vzduchovou vlnou a byla tma a ticho. Jen naše nosy čichají prach. Rychle sirky. Vrhám se s Jurou a Zdeňkem na suť a odnášíme bezvládné tělo pod ochranu převisu. Vtom další rachot a další nadílka shora. Ohledáváme rychle raněného – kromě nervového šoku má jen zmožděnou nohu. Oddychli jsme si...

Zdeňk jde k žebří a prudce jím zařese. Tak tak stačí uskočit před dalšími balvany pod převis. Tak, za takovéhle situace se nedá lézt nahoru. Dráha padajících kamenů se protíná s žebříkem...

Voláme na Petra, který je rád, že se nám nic nestalo. Slézá kousek do propasti a zjišťuje, že oba horizonty jsou na spadnutí. Sám pomoci nemůže. Voláme na něho, aby sehnal v Hostěnicích pár ochotných chlapů. Petr odchází...

V propasti je stísněná nálada. Zdeňk se nás snaží rozveselit vtipy a daří se mu to. Za chvíli je v propasti slyšet jenom smích. Dokonce i Luděk se směje. A pak si kdosi vzpomněl, že nedávno bylo v ČSSR slabé zemětřesení. Ano, to je asi příčina narušení suti, jinak pevně stmelené sintrem...

Hodiny utíkají, dochází voda v karbidkách. Nezbyvá, než se do nich vymočít. Ale ani to nepomáhá, dochází karbid a ten se nahradit nedá. Vybíráme zbytky karbidu, aby alespoň jedna lampa svítila. Neuvádíme ji do provozu, svítíme zatím svíčkou. A pak jsme po tmě...

Konečně vzdálené hlasy a světlo shora. Rachotí provazový žebřík a ozve se stručná instrukce ve formě rozkazu. Že by vojáci? Voláme na Petra a dozvídáme se, že jsou to požárníci z Lidické. Proto ta dlouhá doba, vždyť jsme v propasti přes pět hodin.

Opět padají balvany, opět plno prachu. Jeden za druhým se střídají požárníci na provazovém žebří, páčidly a krumpáči svrhávají volnou suť do propasti. Konečně je skalní stěna propasti bezpečná. Vystupujeme nahoru a děkujeme požárníkům. Vykonali veliký kus práce, propast výrazně změnila svoji tvář...

Druhý den ráno kupuji všechny noviny. Vystříhuji z nich články s fantastickými titulky: „Boj o život čtyř jeskyňářů“, „Zemětřesení v jeskyni“, apod. Schovávám si je na památku...

Příští neděli jedu znovu na Ochoz, pořídít s Honzou Himmelem fotodokumentaci sesuvu. Za pomoc při focení mi slíbil fotky. Dodnes jsem je neviděl. Taký kamarád...

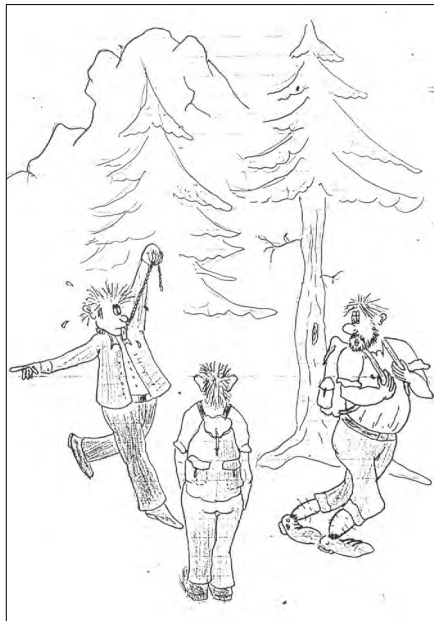
V listopadu, přesně 21.–22., jsem podstoupil další krasovou prověrku na Severu, tentokrát už úspěšnější. Poučen Společňákem, odstraňoval jsem nedostatky a učil se lézt. Proto jsem Propastovitě bludiště zvládl vcelku dobře. Sestoupili jsme téměř na absolutní dno této propastovité jeskyně a prolezli střední patra. Pro mne to bylo též první přenocování v jeskyni. Spali jsme v dómku u vchodu – Pavlík, já a Laďa Vojtenko, se kterým jsem později prožil mnoho dobrého i zlého.

Seznámili jsme se týden po nástupu do prvního ročníku průmyslové školy. Náhodou jsme zavedli řeč na svoje koničky a zjistili jsme, že máme jeden společný – speleologii. On členem Ostrovské skupiny, já členem skupiny Říčky – oba stejná „ucha“ v jeskyňáření. Do Propastovitého bludiště nás pozval on, byl tam již dříve a znal to tam. Hned příští neděli jsme si tuto exkurzi zopakovali s fotoaparáty a napilovaným elektronem. Prolezli jsme též stěnu nad vchodem jeskyně a tu jsme objevili horní vchod do jeskyně

upravený jako bivak. Uvnitř byl starý pán a paní – manželé, jeskyňáři. Na tomto romantickém místě trávili neděli. Výborně jsme si povykládali a dozvěděli jsme se mnoho nových věcí. Pak jsme ještě fotili v jeskyni Pustožlebská zazzděná, kde jsme byli uchvázeni krásou krápníkové síňky a zvukem krásně znějících stalaktitů...

Další neděli jsem byl opět na Říčkách. Šel se mnou Laďa na oplátku za Propastovité bludiště. Přijel i Honza Himmel a chtěl, abychom mu pomohli s focením. Byli jsme na něj našťvaní, protože chodil jen fotit a ne bádát. Dělali jsme různé voloviny a na konec jsme mu posvětili karbidkou do objektivu. Honza se našťval, vynadal nám a odjel. My jsme vylezli před jeskyni, a protože bylo hezky, procházeli jsme se po povrchu. Pak jsme se začali ještě trochu otrhávat. Když jsme byli orvaní jak samice, přišel Hynšt

a Pavlík šel s ním, podívat se k jeskyni Adlerově. My jsme šli k výtoku říčky, umyli jsme se, vyklepali karbidky a šli na Komando. Hlasité oddechování nás donutilo k ohlédnutí. Za námi běžel Pavlík celý určený a Hynšt s vytrřestřenými očima: „Našli jsme oběšence!“

Poklus na základnu a telefon do Brna, to bylo dílem okamžiku. Pak dvě hodiny čekání, než přijel bílý sedan „ledňáček“ a za ním černý „funetráček“. Zatím se setmělo. Rozžali jsme svítilny a hledali po lese oběšence. Šel jsem poněkud vlevo od ostatních k malé skalce nad jeskyní Křížovou. V cestě mě stál strom. Obcházím jej a v tom mě zamrazilo. Proti bílé stěně se rýsovala silueta muže, který se jakoby vznášel...

Připadl mně úkol přeříznout prádělní šňůru. S odporem jsem se díval na vytrřestěné oči, strhané rysy a vyplazený jazyk. Pak ho funetráči naložili do auta a my místo večerní procházky údolím Řičky spěchali na poslední autobus. Ten nám však ujel a tak z toho byl zrychlený přesun do Líšně po silnici.

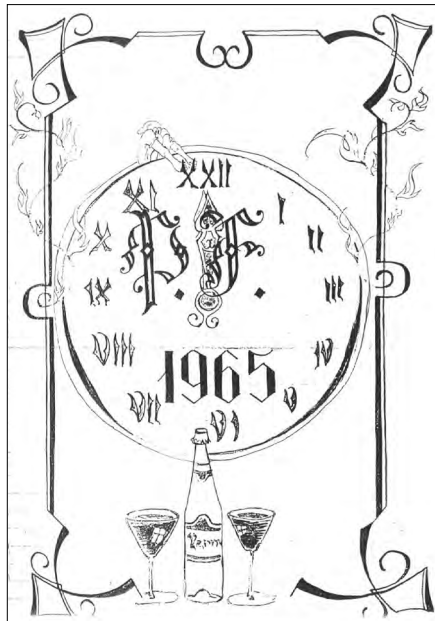
1965

Silvestr 1964 jsem prožil v kruhu rodinném a pak jsem si dal pauzu. Až 17. ledna jsem opět vyjel na Řičky. Začala se má poslední větší akce na Řičkách, ale to jsem tenkrát ještě nevěděl. Během tří exkurzí jsme pronikli za Novákův sifon v Nové ochozské, který díky kruté zimě po dlouhé době konečně vyschl. Z dómu za ním, který se nalézá přímo pod Hostěnickým propadáním, vybíhá Sifonovitá chodba, jejíž dva sifony byly překonány již v dřívější době a třetí jsme se pokoušeli překonat my. Po vyčerpání vody jsme zjistili, že sifon

je téměř celý zanesen sedimenty, které jsme začali prokopávat. Práce šly pomalu kupředu, nebylo místo na odkládání materiálu a brzy se vydýchal vzduch. Po třech exkurzích přišla v týdnu obleva, čímž pro nás práce v této části jeskyně skončily.

Stále častěji mě zval Lada na Sever. V Ochozské jsem se objevoval jen zřídka. Byli jsme jen vyhrabat Ludkovu karbidku, která mu vypadla z ruky při jeho pádu do Pětadvacitky. Našli jsme ji pod několika kameny ve formě staniolu.

21. března 1965 jsme objeli Kras na „silostrojích“. Jura Haman a já na mopedech, Pavlík na pionýru. Sledovali jsme povodně u ponorů a výtoků a v Macoše. Bohužel jsme o několik dní propásli maximální stavy, přesto však nám množství kalných vod, valících se do podzemí, poskytlou úchvatnou podívanou.

Za týden na to jsme se zúčastnili Himmelovy výpravy do Květnické propasti. Mnoho lidí a mnoho zmatků. Tak lze charakterizovat celou akci. Protože jsem byl v poslední skupině, dostal jsem se po dlouhém čekání pouze za horizont v hloubce 9 metrů, kde jsem odjistil několik vystupujících členů a tím pro mne akce skončila.

Poslední exkurzi do Ochozské jako člen Speleologické skupiny pro výzkum Říček jsem uskutečnil 4. dubna 1965 s Jurou a Pavlem. Zjistili jsme zajímavý úkaz – sintrová jezírka v Labyrintu, jindy celý rok suchá, byla plná vody a úplně plný byl i Německý sifon.

Začal jsem jezdit s Ostrovskou skupinou speleologického klubu, i když jsem byl stále členem SSPVŘ. K přestupu došlo až 15. května 1965.

Proč jsem odešel na Sever?

Na Říčkách byl v partě částečný rozklad, zvláště kvůli osobě Jana Himmela. Mimo mne odešli ve stejnou dobu Pavel Glozar, Jan Haman, později Zdeněk Jansanský a nakonec i Standa Kroupa. Dalším důvodem bylo, že jsem se skamarádil s Laďou a Sever mě víc zaujal svou mohutností a většími problémy. Také jsem poznal výborné kluky a kamarády

jako Jiřího Šlechtu, Jiřího Tymela, Jiřího Rybáka, Jiřího Moučku, Jana Víta, Milana Šlechtu, Ládu Pípala a další. Nejvíce jsem jich poznal při expedici do Společňáku, které se zúčastnili členové různých skupin a při dvou exkurzích do nově objevené jeskyně 13C u Kaštanu.

Začátek května měl jeden z největších vlivů na mou další krasovou činnost. Poznám jsem Vintoky, celý komplex jeskyní se všemi jeho problémy a rozhodl jsem se s konečnou platností pro Ostrovskou skupinu. Tehdy jsem také poprvé lezl po skalách Normálku a Roh na Hřebenáči. Tehdy jsem ještě netušil, že horolezectví je můj pozdější osud.

Výročí 100 let čehokoliv je důvodem k oslavě, ale především důvodem k připomenutí co a jak se vlastně událo. 100 let od objevení a následného zpřístupnění jeskyní je v jeskyňářských dějinách tak významnou událostí, že určitě má mít v jeskyňářském časopisu prostor. Objevení Punkevní a následně Nové Kateřinské jeskyně v roce 1909 a jejich zpřístupnění veřejnosti v roce 1910 přineslo mnoho nadšení a slávy objevitelům. Ta, jak už to bývá, se částečně proměnila v závist, zášť i v otevřené nepřátelství okolí. Nebudeme řešit, jestli byl na Everestu první Edmund Hillary nebo Šerpa Tenzing Norgay, tedy vlastně jestli byl první v Punkevní jeskyni K. Absolon nebo V. Ježek. Jeden bez druhého a dalších by tam nebyl. Tehdy, stejně jako nyní, se převážně jedná o kolektivní práci, kdy holt tu třešničku na dortu někdo sebere první. Podívejme se, jak události viděl a popsal přímý účastník a iniciátor těchto objevů Dr. Karel Absolon, zakladatel Jeskynní sekce Přírodovědeckého klubu v Brně.

*Jan Kelf Flek
OPJ SJ ČR*

Věstník Klubu přírodovědeckého v Prostějově za rok 1910

Přehled schůzí a přednášek za rok 1910.

Prvá schůze dne 8. ledna 1910. Přednášel docent české university v Praze a kustod mor. musea zemského v Brně pan Dr. K. Absolon: „O problému podzemních toků Punkvy (dnešní stav otázky)“. Přednáška, jež provázena byla obrazy světelnými, konána byla při vyprodaném domě v divadelním sále Národního domu.

Právě před sto lety, roku 1809, určil známý moravský publicista a brněnský žurnalista Karel Josef Jurende ponejprv správně souvislost vod Punkvinných ve větvi západní. Konstatoval, že vody propadající se do země v bludišti sloupsko-šošůvském jsou tytéž, které objevují se

zase na dně Macochy a po té ve známém výtoku Punkvy v Pustém žlebu. Po něm v souvislém řetězci navazuje celá řada ideálních, nadšených mužů na práce svých předchůdců. Vidíme v letech dvacátých starohraběte Hugona ze Salmu „Ruhmforda Moravy“ a jeho kancelistu J. Horkého intenzivně zkoumati jeskyně a propasti. Horký bez pozitivních důkazů, ale na základě své dobré topografické představy o kraji, určitě stanoví spojitost Punkvy s druhým hlavním pramenem, propadáním Bílé Vody do propasti Rasovny v údolí holštýnském. Oba vystřídá v letech čtyřicátých geniální Karel z Reichenbachu, rodilý ve Švábsku, ředitel

statků salmovských v Blansku. Ku jeho jménu pojí se počátek vědeckého výzkumu Krasu moravského. Mizící a vytékající potoky, jeskyně, závrtky a propasti přiměly jej, aby zjevům těm věnoval zaslouženou pozornost. Tento vynálezce kreosotu, chemik, fysik, fyziolog i geolog v jedné osobě, zavádí do řešení otázky Punkvy metody hypsometrické, aby z rozdílu nadmořských výšek vyšetřila se souvislost vod podzemních. Reichenbach osvědčil se tu mistrem, ježto jest až překvapující, jak výškoměrná udání jeho v největším počtu jsou správná, ukazující i v tomto směru na solidnost prací Reichenbachových. Reichenbacha zastihl ještě Jindřich Wankel. Ten přišel do Krasu roku 1849 a shromáždív kolem sebe řadu důlních inženýrů, dovedl vzbuditi jejich interes do té míry, že jej na všech expedicích jeho obětavě doprovázeli. Výsledky byly takové, že, chtějíc dnes charakterisovati dobu tuto pro řešení problému podzemního toku Punkvy, označujeme ji za skutečně objevnou, pionýrskou. Wankl a druhové jeho šli skutečně v před do prostor neznámých, ve všech čtyřech nejkritičtějším bodech, v propadání sloupském, holštýnském, v Macoše i ve výtoku Punkvy. Dosáhli konečných met, kterých v minulém století už nikdo nepřekročil, nikomu se nepodařilo proniknouti dále do rozsáhlého, podzemního bludiště, vízícího se na podzemní tok Punkvy. Teprve nový věk zaznamenal nový pokrok. Kdežto Wankl tak usilovně pracoval na efektivním výzkumu Punkvy, téměř současně rytíř Kořistka zakládá její theoretické řešení.

Kořistka, proslavený geodet český, provedl v letech šedesátých svoji

památnou „Hypsometrii Moravy“; význam jeho díla je jak pro celou Moravu vůbec, tak zvláště pro Kras moravský a luštění problému podzemního toku Punkvy, veliký. On ukázal cestu ku theoretickému řešení hydrografické otázky vod krasových (methodami hypsometrickými), narýsoval zřetelně její kostru pro severní díl Krasu a rozřešil ji ve čtyřech základních bodech; naznačil způsob, kterak ze spádu vod lze theoreticky odhadovati hloubku propasti; vyšetřil podstatu i příčinu povodní v údolí sloupském i holštýnském a podal památné rozdělení Krasu našeho na tři samostatné systémy. Od let osmdesátých zaujal staříčkový nestor moravských přírodopzpyčů dr. M. Kříž mezi pracovníky o Krasu moravském postavení vynikající a výsledky jeho i vrch. zvěrolékaře Fl. Koudelky mravenčí píle stěží lze nám již dnes doceniti! Jaká to krásná revue píle a ušlechtilých snah lidské kultury zjevuje se nám tak, přelétneme-li historii výzkumu Krasu moravského, a kolik jmen význačných jsem tu pro nedostatek místa neuvedl, jmen, která jsou vtesána nezníčitelně do strmých skal našich žlebů!

Nyní chápu smělost, když jsem se sám odvažoval navazovati na práci takových předchůdců, ale omlouvám se mladickou horlivostí, která sama pobádá mladé lidi k činu, omlouvám se laskavými slovy již k hrobu se nachýlivšího Wankela, který tehdy mně vlídně ukazoval na věčné pole pracovní. S dychtivostí pohlížel jsem na Punkvu, bystře proudící na dně Macochy. ... Léta, bohužel, zatlačují ideály, ale také není k neprospěchu věci, když během života vyvolaná mužná rozvaha vystřídala ideály ohnivého mládí. Připadají mě někdy jako pestrá směsice

vzpomínky na ony různé události minulého desetiletí, kdy jsem měl tolik příležitosti poznávat svéráznou práci přírody v podzemních, studených dílnách vod krasových, počínaje tím dnem, kdy mě starý sloupský jeskynní dělník V. Sedlák zrazoval před návštěvou spodních pater jeskyní sloupských; dá prý to práci a námahu a to, co uvidíme, nestojí za to. Zatím právě tyto nejdlehlší prostory měly se v kratičké době ozývati nezvyklým hlaholením, zde byla místa, v nichž zase měl člověk změřiti svoje síly s přírodou. Mne potkalo zároveň to štěstí, že jsem vždy si získal dobrodince, kteří měli sympatie pro moje snahy a pomáhali laskavě odklízeti překážky, jež příroda stavěla v cestu a co hůře, pomáhali i odklízeti klády, které člověk člověku navaluje v cestu; zároveň vždy se vyskytli druhové, kteří aspoň na čas šli sebou na krkolomné stezce podzemní, ale nevytrvali, a jen jediný, učitel A. Král, jenž později se přidružil, zůstal věren svému předsevzetí.

V místě, kde Punkva vyvěrá, počíná již její střední tok, kdežto o průběhu horního toku, rozvětveného nad náhorní rovinou sloupsko-ostrovskou, nevíme téměř ničeho; vzniká v neznámém bodu soutokem větších i menších, stálých i periodických potoků, které tratí se do země na celém obvodu náhorní roviny v přechetných ponorech. Každý ponor je počátkem rozvětveného bludiště jeskynního, systémem horizontálních i vertikálních chodeb, jež tvoří jen krajní cípy hlavního, podzemního řečiště Punkvy.

Jsou to potok sloupský v bludišti sloupsko-šošůvském na severozápadu (údolí sloupské), periodické ponornice

šošůvské v pěti ponorech na severu, potok Bílá Voda v jeskyních Rasovna a Zbořisko na severovýchodu (údolí holštýnské), potok Plánivský v propastech Plánivy na severovýchodě (údolí na Plánivách), periodické ručeje v Jedlích, u Domínky, mizící ve třech slepých údolících, s nimi spojené vody jeskyně Císařské na východě, potok Lopač, Rogenдорfský a vody ostrovské v záhadných ponorech kolem Ostrova na východě atd., atd.

Pro efektivní sledování Punkvy jest předním úkolem v těchto místech rozmnožiti známost podzemních prostor objevením nových a toto thema vyžaduje úmorné práce proto, že vyplněním úkolu vyvíjí se celá řada otazníků nových. Tu samo sebou se naskýtá hned příležitost studovati, jaké jsou mezi stavbou jeskyň a primární soustavou puklin a dutin v massivu vápencovém úzké vztahy, jež nedovede zastříti ani potomní vzhled jeskyň jen přetvořující korrose (chemické účinky vody) a eroze (mechanické) vodní. Theorie toho byly zejména ve Francii velmi důkladně Daubrém, Martelem a jich školou vypracovány a netřeba ničeho jiného, než aplikovati je na Moravu. Zde zejména velký, praktický význam má t. zv. paralelismus diaklas (puklin), který učí, že prostory jeskynní se seskupují v souběžné řady a že t. zv. objevení nových jeskyní je pouze proloupaní řady, dosud známé. Dle toho možno již předem theoreticky konstatovat pravděpodobný průběh prostor dosud neznámých, jichž existence dá se tušiti, což se též v četných případech v praxi u nás na Moravě osvědčilo a bohdá osvědčí. Pokud jsme zmíněné ponorné systémy

dosud poznali, proudí Punkva pravidelně v jediném ramenu, ale k tomu se druží vždy celá směsice, labyrint chodeb výše i níže položených, které představují obyčejné staré vodní řečiště. Konečně místa, k nimž jsme dospěli, jsou buď úzké prostory, jež nutno násilím uvolnit, nebo vysoké komíny, nebo kanály vodní, konečně t. zv. syfony, přirozené nádržky vodní, jezírka, kol dokola stěnami skalními zdánlivě slepě obtočena, z nichž voda dle zákona o spojitých nádobách pomalu k jihu, k Macošě odtéká. Co se stává nyní s touto vodou? Odpověď na tuto otázku je v internacionální vědě časovou tím, že theoretická krasová hydrografie ocitá se před rozhodnutím o kardinální thesi, definované nešťastným berlínským kolegou drem. V. Knebelem (utopil se roku 1908 ve vrucím jezeru na Islandu) takto: zůstávají massy vodní, mizící v ponorech v souvislosti jako podzemní proud, anebo se rozdělí konečně v rozpučené hornině mezi puklinami a trhlinami do té míry, že na konec nemohou býti pokládány za proudy, ale spodní vodu?

Jest tudíž mezi Sloupem, Holštýnem atd. a výtokem Punkvy kanálovitě budovaný systém, který slouží vodám za řečiště, anebo jest mezi oběma spodní voda, do níž voda z ponorů přitéká, z níž do Punkvy odtéká? Proti názoru, dříve všeobecně běžnému, prof. dr. A. Grund stanovil duchaplnou theorii, která se snaží všechny hydrografické zjevy krasové vysvětliti zákony pohybu spodních vod. Theorie nedoznala ohlasu. Snadno přehlédnutelné, geologicky prastaré a „dostatečné“ topograficky prostudované moravské území jeskynní je přímo povoláno přispěti k řešení této otázky.

Nehledě na to, že na dně Macochy můžeme na vlastní oči pozorovati část podzemního toku Punkvy, proudící jako řeka, dokazují všechny ostatní studované a zjištěné poměry, že mezi Sloupem, Holštýnem atd. a Macochou, resp. výtokem Punkvy není spojení pohybem obyčejných spodních vod, ale opravdovými řečišti, podzemními údolními, v nichž tekou podzemní potoky.

To, co jsme poznali na vlastní oči v jednotlivých ponorech, to asi se opakuje v průběhu celého hypotetického toku Punkvy; k jejímu aktivnímu řečišti připojují se výše položená opuštěná řečiště, hořejší patra, v nichž kdysi dříve plynula. Ve Sloupu k asi půl km podzemního aktivního řečiště se víže cca 5 km – tedy téměř 10krát tolik – suchých, hořejších pater, proslavených jeskyň krápníkových. Tuto cifru ovšem nemůžeme bráti za normu, nemůžeme ji generalisovati, ale není pochyby, že labyrint podzemní mezi Sloupem a Macochou je obrovský, že snad převyší všechno i nejmělejší očekávání lidské! V severním dílu Krasu existuje vlastně jen jediná obrovská jeskyně, počínající Sloupem, Holštýnem a končící výtokem Punkvy. To, co ve Sloupu, Holštýně atd. jsme poznali, jsou jen pranepatrné ouvertury vlastního bludiště Punkvina. Celá massa vápencová, na ploše ca 20 km² a do hloubky ca 200 m, je tam podobna obrovské, ve spodní části vodou nasáklé, jinak vysušené houbě. Taky bylo jasno, že spodní tok Punkvy jen poznenáhlu se snižoval, než došel svého nejnižšího, dnes aktivního řečiště, pravděpodobně, že snížil se v intervalech, čehož dokladem jsou místy ve žlebech ve stejné výši se vyskytující

souvislé řady otvorů, jež představují určitou periodu pradávných východů. Macocha má v celém problému mimořádný význam, to proto, že byla až do roku 1908 jediným místem, jímž příroda dovolovala s jakýmsi sarkasmem nahlížeti do hledaných řečišť Punkvinných. Duch času přinesl i zde radikálnější postup; dřívější stavby celých lešení, nákladné a obtížné „methody spuštění“ do „hrozné propasti Macochy“ (Soukup roku 1855) zmizely, po jednoduchém, pevném žebříku lanovém počal člověk sestupovati systematicky do grandiosní naší propasti, aby zde strávil tolik dní, co dříve hodin a mohl se věnovati plně svým výzkumům.

Staletý předsudek, jako by člověk nemohl v Macoše setrvat po delší dobu bez újmy na zdraví a pověst o Macoše, jako místu nedostupném, patří minulosti. Macocha zbavena tak bohužel svého pohádkového nimbu, ale ku prospěchu věci. Stadium našich vědomostí o Macoše charakterisovalo, že o místě tak eminentně kritickém nebylo mapy; proto znovu a znovu sestupoval jsem v letech 1900, 1903, 1905, 1907, 1908, 1909 na dno Macochy, aby detailním zmapováním volného dna i záhadných přilehlých jeskyň a tím eo ipso detailním seznáním fyzických poměrů propasti, upravena byla cesta k offensivním pracem, jež nyní na dně Macochy nadcházejí. Neboť Macocha je jedním z klíčů ku rozřešení otázky běhu Punkvina. Také síť hypsometrická, ponejvíce dílo Křížovo, potřebná ku zjištění spádů podzemních vod, byla v různých okřscích zhuštěna a provedena „mapa závrťů severní části moravského Krasu“ (dosud v rukopisu), ježto mnohé z těchto propadlin, charakteristických

pro každé krasové území, jsou ve spojení s podzemními běhy; ale to jsou už více detaily odborné.

Čím dále jsem vnikal dovnitř masivu vápencového, čím více se hromadil materiál vědecký, tím více bylo patrné, že jednotlivec tu nestačí a že by bylo záhodno, zorganizovati celou odbornou, výzkumnou společnost, která po příkladech, daných z ciziny, ujala by se společnými silami řešení zajímavého thematic. Vhodná příležitost byla k tomu dána, když v čilém „Klubu přírodovědeckém“ v Brně vznikla tak potřebná „sekke pro výzkum Krasu moravského“, která energicky a systematicky, ne bez rozmyslu, ale dle vypracovaného programu pokračila na dráhu, nadšenými předchůdci vykázanou. Podle toho programu bylo stanoveno zahájení energický postup v celém, dnes známém věnci kritických míst. Práce zahájena v místech velmi nápadných; severně nad Punkvou byla jedna z oněch souvislých řad otvorů, o nichž výše jsem se zmínil. Nad to vrstvy jevily zřetelnou dislokaci, konečně občas vál z jednoho otvoru silný průvan; také jsem si připomněl, že na dně Macochy, v jeskyni, ležící přímo pod Útulnou, zjistili jsme v roce 1905 tah vzduchu dovnitř skal. „Sekce“ zkusila zde ponejprv své štěstí Otvor vedl k dutinám, rázu propastovitého, velkými balvany zatraseného; členové sekce věděli, že berou na sebe z většího dílu povinnost sil, fysicky pracujících. První den a o týden později i druhý den pracovní nevedl k výsledku, v třetí den pracovní byl konečně otvor uvolněn – opatrně sjeli jsme dva po laně dolů. Byli jsme v nevlídné prostoře, dno volná směs balvanů. Instinktivně

prodíráme se a slézáme níž a níže mezi kolosy kamennými, v tom zaleskne se hladina vodní – jsme přece tedy u Punkvy! Je to zase jen nepřekročitelný syfon. Zpět! Hledáme další pokračování, hledáme hlavně průvan, který se nám ztratil. Ve výši je opravdu otvor, kolega Ježek razí cestu, plazíme se kanálem – a v tom již k nám doléhá dutá ozvěna, s radostným úžasem nahlížíme do velikých prostor, které se tu rázem otvírají. Až kam dosvítí reflektor, všude fantastické tvary krápníkové a tam v zadu krásné bílé stěny. Takové chvílky jsou příjemné, lahodí samolibosti člověka a – zbavují jej rozvahy. Což, že jsme na pokraji propasti, po které druhého dne již jen pomocí žebříku slézáme. Nyní jen po výběžcích skalních ku předu, snad to vydrží. Šťastně jsme na druhé straně a nyní ženeme se ku předu. Bílé stěny mění se v gigantické sloupy, vápencové stalagmity, ale radostí mne plní více, že spěcháme v řečišti, opravdovém typickém řečišti, oblázky pokrytém, že je konečně Punkva podzemní nalezena a že tak konečně poprvé máme reálný podklad pro představu, jak to asi v massivu kol Macochy vypadá, ale že Punkva neteče jen v úzkých kanálech, jak pořád jsem se obával, ale že tu opravdu jsou velké prostory, vyzdobené skvělým krápníkovím. Kocháme se chvíli pohledem na přerozmanité, nevidané skupiny, které jsou tu rozsety, vzadu pak sledujeme rozložitý kanál, vedoucí směrem k Macoše. Vracíme se opět nahoru k druhům, kteří pólo věřice, pólo nevěřice, hltají nám z úst zprávu o tom, co jsme my dva právě zažili a viděli. A v kratičké době na to opakuje se podobná scéna v útrobach rozeklané jeskyně Kateřinské

a bude se opakovati časem vícekrát. Jsou to jen epizody souvislého děje.

Zvláštní náhodou ale udály se zrovna 100 let od toho data, kdy Karel Josef Jurende ponejprve stanovil souvislost v západní větvi Punkvy.

Nyní záhodno nové labyrinty zmapovati a další postup dá se tím sám sebou; též je nutno vyčkati nízkého stavu vody a prodrati se kanálem co nejbliže k Macoše a vyjítí současně vstříc z jeskyň na dně Macochy. Snad už bude možno vykřiky se dovolati. Také není vyloučeno, že se na dno Macochy vůbec přímo nepřijde, ale že se Macocha v bezprostřední ovšem blízkosti obejde. Největší prostory dají se tušiti teprve na sever od Macochy, pod skupinami velikých závrťů a hlavně na tom místě, kde se stékají podzemní potoky od Sloupu a Holštýna. Macocha sama prozrazuje svými obrovskými rozměry, jaké jsou asi jejich rozměry, vždyť jest pouze jejich částí. I po dlouhých dobách sucha tlačí se vody z výtoku Punkvy stejnoměrným proudem a prozrazují tak, že přicházejí z velkých podzemních reservoirů. Tyto výzkumy půjdou krok za krokem, také rozhodne na některých místech šťastná náhoda, příznivý stav terénu, jinde vytrvalost; zajímavé budou zejména na dně Macochy, kde nadcházejí práce velmi rozmanité, jež z taktických důvodů nelze předem líčiti. Na každý pád je další bádání spojeno s velkými obtížemi, ale ne menšími, než byly před 26. zářím 1909, kdy nalezen klíč k Punkvě, bude spojeno s velkými náklady, neboť nutno zaopatřiti nákladné přístroje, mezi nimiž vydatně pracující pumpy a skafandry. Porozuměním správy velkostatku rájeckého umožněno

„Klubu přírodovědeckému“ založiti „výzkumnou, zeměvědnou stanici“, a tak zakotviti se v samém srdci Krasu moravského. Jsou na světě problémy, jež musí v potu tváře celé generace připravovat, sbírat namáhavě poznatky, až konečně dostaví se sám sebou výsledek dlouhletých snah a teprv vnukové sklídí ovoce ze semen, jež předkové zaseli. Přejde den, kdy ani cípek záhadného podzemí sloupsko-mačošského nebude neznámým.

Lidé budou ozbrojeni novými zdroji světelnými, jimiž promění kdysi věčnou tmou jeskynní ve svit denní. Budou s povrchem i z nejdlejších míst spojení bezdrátovou telefonii i teleskopii.

Zachytnou fotograficky kde který výklenek v barevném obrazu. Kde který koutek změří fotogrammetricky a s matematickou přesností, s chybami jen v milimetrech se pohybujícími, zanesou na plánech. Příhodnými stroji rozdrťí kde jakou překážku a uvolní cestu i v místech, dnes nezdolatelných. Kéž naše generace připraví k tomu půdu, kéž dokáže, že je hodná svých předchůdců a že se nezpronevěřila jejich ideím. Její úkol je vděčný. Tolik jim vyzíská věda, ale zároveň prospěje hmotně celému okolí, to vše ku slávě naší milované země moravské.

Objev jeskyní Punkevní a Nové Kateřinské

Podívejme se, jak tyto události viděl a zaznamenal přímý účastník těchto objevů red. rada Antonín Boček, spoluzakladatel Speleologického klubu pro zemi Moravskoslezskou.

*Jan Kelf Flek
(OPJ SJ ČR)*

Objev jeskyní Punkevní a Nové Kateřinské, Československý kras II/ 9. říjen 1949

Antonín Boček

Nejvýznamnější speleologickou událostí na počátku XX. století byl pro Moravský kras objev krápníkových jeskyní Punkevní dne 26. září 1909 a Nové Kateřinské dne 10. října 1909. Během tří týdnů,

lépe řečeno tří pracovních dnů byla objevena prvá z těchto nádherných jeskyní a během dvou dalších pracovních dnů pronikli objevitelé do druhé z těchto jeskyní, jež svou nebyvalou krásou

Vchod do I. Propastřovitě jeskyně před Punkvní (Foto Jeřek)

daly popud k vytvoření hospodářských počinů, jimž děkuje krajina nejen za zpřístupnění uvedených a i později ještě objevených krápníkových prostor, za zpřístupnění „nepřístupné“ propasti Macochy, za nalezení pohádkové vodní cesty ze dna Macochy do Pustého žlebu, nýbrž i za elektrisaci celého okolního kraje a za vybudování prvotřídních státních silnic, spojujících nejen všechny významné, v důsledku těchto a dalších objevů upravené a elektricky osvětlené jeskyně v Ostrově a ve Sloupě, ale i tyto osady a horní okraj (chat) na Macoš

v jeden okruh, dosažitelný snadno a pohodlně jak z Blanska a z Brna, tak i ze všech měst střední Moravy.

Význačným činitelem v tomto důležitém a prospěšném dění byla t. zv. Jeskynní sekce Přírodovědeckého klubu v Brně, kterou utvořil známý speleolog a archeolog prof. dr. Karel Absolon soustředěním asi 10 nadšených mladých lidí, která si vzala za úkol probádati krasové území u Brna a zvláště jeho severní část na povodí Punkvy.

V létě r. 1909, po skončené obhlídce části Pustého žlebu, zavedl dr. Absolon jednatele sekce, autora tohoto článku, do strmého vrchu po levé straně skalnatého zálivu, z nějž vaucluzským pramenem vyvěrá z podzemí po prvé Punkva, a ukázal mu nepatrný otvor v kolmé stěně. Sestoupil jsem na pokyn dr. Absolona až na dno této jeskyňky a pozoroval jsem značný průvan ze závalu kamenů a balvanů, uzavírajících dno této prostory. Tehdy mi dr. Absolon sdělil, že tž silný průvan je i v t. zv. Trámové jeskyni

Dno II. stupně Propastřovitě jeskyně (Foto Jeřek)

na dně Macochy, a že na tento zjev upozornil již dr. Wankel, a žádal mne, abych o této věci prozatím pomlčel, že si toto místo vybereme v nejbližší době za pracoviště. Při této příležitosti mne upozornil dr. Absolon na okolnost, že v téže výši jako tento otvor je celá řada dalších podobných otvorů, kterýžto zjev mi vysvětloval tím, že tu jde o t. zv. pramenný obzor výtoku Punkvy v geologicky starším období.

Nutno ovšem přiznat, že výše zmíněný otvor byl již znám. Dr. Martin Kříž ho uvádí v seznamu jeskyň Pustého žlebu (viz Průvodce do Mor. jeskyň díl I, 1900, str. 113, čís. jesk. 23): „Jeskyně s křížem ...“, vedle ní zrovna vlevo je díra na 5 m hluboká.“ Jde nesporně o bývalý vchod do Punkevních jeskyní ve stráni, používaný do r. 1948, než byl vystřílen nový umělý vchod přímo z niveau údolního. A tak podnikla dne 12. září 1909 Jeskynní sekce svou první výpravu v tato místa za účasti sedmi členů.

O pracích sekce jsem vedl (jakož i moji nástupci) pečlivý záznam v t. zv. Jeskynní knize, která po zániku sekce po první světové válce zůstala v mé úschově. Nechtě o zmíněných objevech a přípravách k nim mluví její zápisy, napsané ihned po exkursích, a schvalované na příštích poradách členů Sekce, konaných každého týdne.

Ze zápisu VI. exkurse do Pustého žlebu poblíž I. výtoku Punkvy dne 12. září 1949 vyjímám stať týkající se příprav k objevu Punkevní jeskyně: „V sobotu dne II. IX. 1909 večer vlakem do Rájce a pěšky do Sloupu. Nocleh u Břouška. Ráno v 7 hod. odchod s lanovým žebřem, lanem, 2 dláty a kladivem přes

Náhorní rovinu, kde prohlídka závrtů, kolem Macochy do Pustého žlebu, kde je od výtoku Punkvy směrem ke Sloupu ve skalní stěně několik otvorů. U silnice stojí silný strom, od kterého vede slabě znatelná pěšinka až k strmým skalám. Úplně vlevo je otvor ve výši asi 3 m, který po téměř tříhodinové práci byl tak rozšířen, že jsme jím mohli proklouznouti. Lanový žebř byl upevněn na kořenu u otvoru vyčnívajícím a slezli jsme do I. propasti. Stanuli jsme v sínce, jejíž stěny byly zdobeny krápníkovými a travertinovými vodopády. Pod námi u našich nohou byla malá díra, kterou jsme pak spustili tlumok s fotografickým aparátem. Před námi se otvírala II. propast. Slezli jsme po prodloužení žebře do ní a nalézali jsme se v menší sínce. Pokračování této (ovšem propastovitě) jde asi pod náspem balvanů, na kterém vyrostla krásná skupina stalagmitů, kterou kol. Ježek Vikt. fotografoval. Po podepsání se účastníků na stěně nastoupen zpáteční pochod a šli jsme asi 50 kroků těsně podél skalní stěny směrem k výtoku Punkvy. Přišli jsme k většímu otvoru, který vedl stupněm asi dvoumetrovým do síňky, která se skláněla prudce dolů a ve spodní části byla balvany úplně zatarasena. S této strany vál nám silný průvan vstříc a unesli jsme se pracovatí příští neděli na odstranění zásypu, ať dr. Absolon prohlásil, že toto místo je mu po delší dobu velmi podezřelé. Nato jsme šli až k mostu přes Punkvu u Salmovy chaty a do Suchého žlebu. Cestou k Macošě vystoupili jsme asi 100 kroků a pak jsme se dali přímo do stráně vzhůru k jeskyni „V chobotu“. I tato jeví se zvenku jako oválový otvor ve skále,

který vede k propasti asi 8 m hluboké. Dr. Absolon a Boček sestoupili na laně, ostatní po lanovém žebříku...”

Výzkum započal tedy systematicky od jeskynního otvoru k otvoru dalšímu. Přerušeni prací v I. propastovité jeskyni lze odůvodnit tím, že pravděpodobné pokračování bylo zavaleno balvany s krápníkovou výzdobou, kterou nechtěli objevitelé porušit. Konečně není vyloučeno, že i tato jeskyně na dně poslední propasti má horizontální pokračování směrem do masivu a k Macošce jako její sousední jeskyně, dnešní Punkevní. Vždyť jde opravdu o pramenný

Vchod do Punkevní jeskyně v původním stavu při objevu 1909 (Foto Ježek)

Lebka a obratel z kostry, nalezené ve výklenku šnekovitě sestupní chodby pod kamennou plotnou při objevu (Foto Ježek)

horizont a není vyloučena možnost, že i zde svého času vyvěrala Paleopunkva podobným způsobem jako z „Punkevní“. Takový pramenný obzor lze pozorovat i nad právě popisovaným. Patří k němu zejména t. zv. Jeskyně s křížem, ležící poněkud nad Punkevní vpravo. Poukazuji na svůj článek o Pintnerově jeskyni v Čsl. krasu, roč. II., čís. 6, str. 171, s tím, že byla-li zpráva p. ing. Pohla správnou, jde i v případě této záhadné jeskyně o nějakou vyšší terasu bývalého toku Punkvy.

V VII. exkursní zprávě do Pustého žlebu dne 19. září 1909 se dočítáme: „... pěšky k výtoku Punkvy do jeskyně, z níž posledně šel tak veliký průvan. Kamení bylo kus po kuse vytahováno, hlína odstraňována, až se odkryl otvor, kterým pak část materiálu byla shazována. Otvor níže ležící (vlastní) byl na krátkou dobu též již částečně uvolněn, takže se

chystali účastníci k sestupu. Však záhy se opět zasypal a práce musela počítí znovu. V 5 hod. odpoledne přerušena konečně namáhavá práce a nastoupen zpáteční pochod na Blansko, odkud vlakem do Brna.“

Příští neděli byla výzkumná práce v tomto sektoru korunována úspěchem. V jeskynní knize sekce se o tom dočítáme: „VIII. exkurse do Pustého žlebu dne 26. září 1909... Pracováno jak předešlou neděli s nadlidskou námahou až do ½ 6 hod. večer. Mohutným úderem Valenty uvolnily se poslední balvany propáستku zatarasující a řítily se dolů. V rychlém tempu sestupují dr. Absolon a Ježek a dostávají se do síňky podlouhlé, částečně již krápníčky zdobené. Vpravo jde chodba sestupující mezi balvany, jež každým okamžikem hrozí zřícením, dále až dospívá k vodní tůni. Zde dále proniknutí nelze. Ježek vystupuje zas do síňky a vyleze do chodby vlevo po stupni asi 2 m vysokém. Prolézá travertinem vylitou chodbou asi 10–15 m dlouhou a přijde do širaviny, kde se před ním otevírá hluboká, vodou naplněná propast. Nad touto visí ohromný nádherný stalaktit.

Za propastí lze viděti velkou síň, v níž stojí nejfantastičtější krápníkové tvary. Rychle leze zpět pro dr. Absolona, zavolají další účastníky, jež proniknou co nejrychleji až na okraj propasti, do které se spustí Ježek a dr. Absolon. V hloubce 3 až 4 m najdou několik výstupků, po kterých opatrně stoupající dostanou se až na druhý okraj propasti ke skupině báječných stalagmitů. Spěchají dále do ohromného dómu, plného velkolepých vodopádů, sloupů, travertinových tvarů

na půdě atd. Vpravo táhne se řečiště Punkvy (geologicky staré), kterým se dostávají do kanálu, snižujícího se jak u stropu, tak i do svalu, a tímto k vodě. Stěny zde klopí se téměř až pod hladinu a kanál je vodou celý naplněn, takže nelze bez člunu na další postup pomýšleti. Vzdálenost od Macochy odhadnuta od oka na 150 až 200 m. Po výstupu nastoupen zpáteční pochod do Blanska a vlakem do Brna.“

Popis jeskyně uveřejněn v deníku Lidové noviny a v jiných časopisech.

Těchto objevných výprav se zúčastnili: dr. Absolon, Boček, Ježek, Los, Snášel, Čihák, Sýkora, Valenta, Kohout a sl. Lorencová.

Dva dny poté, dne 28. září 1909, odevzdány tyto pohádkové prostory velkostatku salmskému jako majiteli pozemků, jehož zástupce, hrabě Vojtěch Šternberg, poslanec rakouského parlamentu, napsal o této výpravě kuriosní zprávu do své knihy „Durch Zeit und Raum“.

Objevení nové krápníkové jeskyně Kateřinské dělo se v tomtéž období a dočítáme se o tomto význačném objevu ve zmíněné exkursní knize Jeskynní sekce tyto zajímavosti:

X. exkurse do Jeskyně „Punkevni“ a „Kateřinské“ dne 3. října 1909... Odebrali jsme se do Kateřinské jeskyně k místům dne 2. května 1909 označeným (*dr. Absolonem při příslušné exkursi a důkladné prohlídce, kde stanoveny kritické body, kde později jsme měli pracovat, pozn. autora*) a shledali jsme u komína odspodu vymletého stopy po kopání chodby z hlavní síně směrem k tomuto komínu. Konstatován opět silný průvan

a usneseno kopati příští neděli na těchto místech. Po několika nezdařených pokusech dostati se z řečiště Punkvy vlevo do komínů, nad tímto se v hlavním sále nacházejících, nastoupen zpáteční pochod...”

Ze zápisu o XI. exkursi do Kateřinské jeskyně dne 10. října 1909 se dovídáme: „Partie I.: dr. Absolon, Kohout, Ježek, Čihák jdou do Punkevní jeskyně a fotografují. Partie II.: Boček, Sýkora, Farsa, Kohout, Snášel, Valenta, Los a sl. Lorencová jdou do Kateřinské jeskyně k místu, kde usneseno kopati dále. Kanál p. Kubešem vykopaný se prohloubil a kopáno v komíně pod skálu. Odpoledne došla celá partie I. a pomáhá. Konečně vylamuje se poslední kamení a ukazuje se otvor, který se rychle rozšiřuje, a vnikáme všichni do velké krápníkové prostory. ... U jeskyně zůstal hajný Suchánek, pro kterého běžel Valenta k Punkevní jeskyni, kde dosud s ještě jedním hajným hlídal.“

Dne 12. října 1909 pořizovali Boček s Ježkem první fotografie z nově

První snímek při objevu Nové Kateřinské jeskyně v říjnu 1909 (Foto Ježek)

Snímek z vernisáže před zahájením provozu, dr. Dvorský řeční před Salmovkou (Foto Ježek)

objevených prostor Kateřinské jeskyně.

Tohoto objevu se zúčastnili: dr. Absolon, Boček, Kerhart, Ježek, Čihák, Sýkora, Farsa, Kohout, Snášel, Los, Valenta, sl. Lorencová.

Zprávy o nových objevech působily na veřejnost přímo senačně. Kdektérý časopis uveřejňoval zprávy o objevech získané buď sdělením některého z účastníků nebo opisováním z pramenů ostatních. Autentickým byl tehdy jedině článek v měsíčníku Niva (1910, č. 1, str. 8, 13–14, čís. 2, str. 37–40, Ant. Boček: Jeskyně Punkvy, nová krápníková jeskyně v Pustém žlebě) a pozdější články dr. Absolona. Došlo ovšem i k polemikám ohledně priority objevu a pod. Tyto spory byly vedeny s nebývalou vehemencí a prudkostí. Vyskytl se dokonce názor, aby nově objevené jeskyně byly zadrženy a přístup k nim omezen! Důvodem k tomu byla obava některých činitelů, aby novou atrakcí nebyly poškozeny jiné jeskynní objekty.

Mezitím se ustavila roku 1910 t. zv. Společnost pro zachování jeskynních krás, která se značnými finančními obětmi jeskyně na onu dobu opravdu „moderně“ upravila, zařídila a elektricky osvětlila. Správně bylo v tomto ohledu tehdy napsáno, že tvořivá příroda zde tajila ve svém nitru tyto pokladnice podzemních krás tak dlouho, až lidstvo bylo do té míry vyspělé, že vhodnou úpravou, ochranou přírodních památek, hlavně pak zavedením světla, které kráse těchto prostor i jejich původní čistotě neublíží, bylo umožněno zachování všeho tohoto bohatství a krásy v té míře a podobě, jak bylo objeveno.

Od jara roku 1910 pracovalo se vytrvale na úpravě obou jeskyní. O svatodušních svátcích téhož roku byly jeskyně odevzdány veřejnosti, kterémuž

aktu předcházela slavnostní vernisáž za účasti hojných oficiálních osobností, při níž pronesl předseda této společnosti p. prof. dr. Fr. Dvorský slavnostní projev.

Další osudy obou jeskyní jakož i další příslušné objevy, úpravy a pokusy o odhalení pokračování jeskyní směrem k Macoše a projekty a práce zabezpečovací a pod. zasluhovaly by si dalšího zpracování tohoto tematu. Leč tato stať nespadá do rámce této jubilejní vzpomínky a vyčkáme opět vhodné doby, abychom vzpomněli všech dalších osudů těchto objektů a všeho toho, co s nimi věcně a osobně souvisí.

Z objevitelů nedlí již mezi námi kolegové: Čihák, Sýkora, sl. Lorencová a Valenta.

Budíž čest jejich památce!

Z archivu Otty Ondrouška – část II. Jeskyně Na Pomezí

Rudolf Musil

Ústav geologických věd, Přír. fakulta MU v Brně, Kotlářská 2, 611 37 Brno

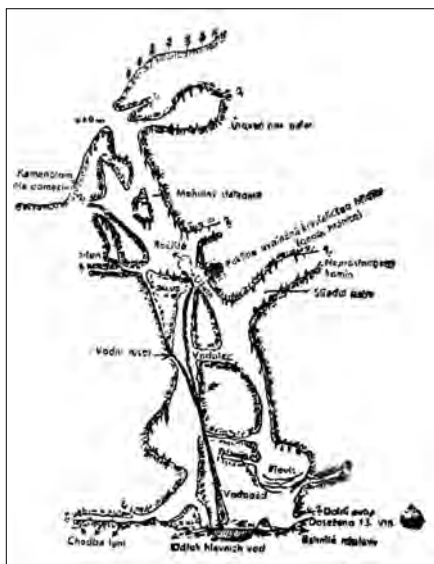
E-mail: rudolf@sci.muni.cz

Jak jsem již ve svém prvním článku o objevu jeskyně Izbice uvedl (Speleo 54, 2010), jedná se v archivu O. Ondrouška o tématicky nejrůznější jak jím psaný, tak i v novinách publikovaný materiál, nacházející se dnes u pana Radka Křištofa.

Za jeho poskytnutí mu srdečně děkuji. I když se zřejmě jedná pouze o menší část archivu, přesto je možné si z jeho skladby učinit dobrou představu nejen o tom, čím se jeho autor zabýval v krašovských oblastech, ale i o tom, co vše ho zajímalo, jak široké byly jeho zájmy.

V tomto článku chci popsat první měsíce po objevu jeskyní, které byly později nazvány jeskyněmi Na Pomezí, a co vše jejich otevření pro veřejnost předcházelo. Zajímavé je, jak rychle po prvních objevných exkurzích došlo k jejich zpřístupnění. Od vlastního započetí výzkumných prací se jednalo pouze o 10 měsíců, tedy o nepředstavitelně krátkou dobu, když si uvědomíme, co vše bylo nutné v jeskynních chodbách udělat, aby bylo možné tam návštěvníky pustit.

V okolí města Jeseníku se nachází větší počet různě velkých vápencových ostrůvků tvořených krystalickými vápenci. Většina z nich byla otevřena lomy. Asi v roce 1936 po odstřelu v lomu, který se nacházel na severozápadních svazích kopce Smrčnicku na katastru obce Dolní Lipová, se objevil, a to v jeho západní části, otvor krasové jeskyně. Jím vnikli ze zvědavosti do podzemí první návštěvníci, aniž by ovšem měli o tento krasový fenomén další zájem. Byli pouze překvapeni bohatou krápníkovou výzdobou a je možné uvést, že tak objevili část dnešních jeskyní. Nově objevená jeskyně nebyla však nikdy pojmenována a můžeme ji proto označit jako jeskyni č. 1. Tehdejší majitel lomu R. Havranek neměl na jejím okamžitém zpřístupnění zájem, zajímal se pouze o těžbu vápence, i když po pravdě řečeno, zastavil v tomto místě další těžbu. Možná počítal v budoucnu s využitím daného objevu. I tak však nově objevená jeskyně neunikla pozornosti, jak vyplývá z toho, že v roce 1939 podnikli do ní blíže neznámí lidé z Drážďan výpravu, aniž by však zanechali nějakou podrobnější zprávu. Zřejmě se pro ně spíše jednalo o turistickou

*Půdorys objevených podzemních prostor jeskyní Na Pomezí ke dni 13. srpna 1949
Kresleno skupinou brněnských jeskyňářů
(originální formulace nápisu)*

zajímavost. Válečné události vedly pak k utlumení jakékoli činnosti.

Teprve v roce 1949 nastává nová éra tohoto lomu. Nová správa obnovila těžbu, a to i v severozápadní části lomu, kde došlo před válkou k objevení jeskyně. A zde nastává určitý rozpor vyplývající z publikovaných článků. Podle jedněch článků byla v západní části lomu právě objevena další jeskyně (J. Z., Stráž lidu 20. 8. 1949), která měla být pokračováním jeskyně objevené v roce 1936, jiný článek (O. Ondroušek, Nová Politika 15. 10. 1949) pak uvádí zcela jiné místo (malý lesní zarostlý a zcela opuštěný kamenolom). V každém případě se však jednalo o jeden jeskynní systém.

Seznamme se nyní s časovou posloupností jednotlivých zpráv, které jsou k dispozici.

1. O novém objevu se dozvěděli členové turistického oddílu z Jeseníku. Po shlédnutí si uvědomili jeho závažnost. Poněvadž se pravděpodobně v krasové problematice nevyznali, obrátili se o pomoc na členy výzkumné skupiny K. Absolona, konkrétně na pana Borise Kyněru. Muselo to být někdy před 4. srpnem 1949, příslušný dopis však chybí.

2. Jako odpověď na scházející dopis ze dne 4. srpna 1949 se z Brna oznamuje, že přijedou vozem, a to dne 12. srpna v počtu asi 5 osob a zdrží se tam do 15. srpna. Žádají o sdělení, zda tento termín bude vyhovovat. Provedou sestup do propasti, o které turisté psali, a provedou podrobný průzkum spojený s mapováním jeskyně, fotografováním, s kouřovými zkouškami a s celkovým zhodnocením této lokality. Vybaveni budou kovovými žebří, lany a horolezeckým inventářem. Píše, že počítají se sestupem do hloubky až 100 m, a to na základě zprávy z roku 1939, kdy do této hloubky sestoupila výprava z Drážďan, aniž prý dosáhla dna. Odkud tuto zprávu měli, neuvádí. Z celého textu vyplývá, že by se mělo jednat o jeskyni objevenou před válkou, kterou jsme označili číslem 1. Zároveň chtějí, aby se jejich výzkumu zúčastnil aspoň jeden účastník z Jeseníku, který by mohl v budoucnu vést další práce. Dopis byl adresován jednatelem Klubu československých turistů v Jeseníku. Spodní část dopisu se jménem odesílatele byla později oddělena, takže nevíme, kdo dopis posílal.

3. Předseda turistického oddílu K. Všeticka jim na dopisnici datované dne 9. 8. 1949 odepisuje, že je budou očekávat 12. srpna 1949 v Turistickém domově nám. Svobody v Jeseníku, kde mají svou kancelář.

4. Další dopis z Jeseníku odeslaný brněnské skupině dne 16. srpna 1949, tedy bezprostředně po ukončení expedice brněnských speleologů, chybí.

5. Odpověď brněnské skupiny je okamžitá, a to již 18. prosince 1949. Průzkum jeskyně, jak z dopisu vyplývá, splnil zřejmě očekávání. Byl reakcí na nezachovaný dopis z Jeseníku ze dne 16. srpna 1949. B. Kyněra v něm informuje o tom, co již pro další výzkum udělali. Nechali zaslat do Jeseníku 5 kusů karbidových lamp. O. Ondroušek již navštívil Státní památkový úřad v Brně, který vyšle dr. Pospíšila k ověření celkové situace a k zákroku u majitele lomu, který by se týkal další těžby v západní části lomu. Zároveň již památkový úřad odeslal intervenční dopis na Ministerstvo školství ve věci zabezpečení jeskyně. V příloze posílají pak do Jeseníku půdorys a řez přístupných chodeb a uvědomují o tom, že v deníku Nová Politika vyjde v neděli článek o jeskyni na „Pomezí“, který jim v několika exemplářích pošlou. Jedná se vlastně o první použití názvu jeskyně Na Pomezí. Počítají s dalším výzkumem po konci deštivého období, žádají o spolupráci a děkují za vzácné pohostinství.

Tímto dopisem vzájemný kontakt prostřednictvím dopisů končí, vše ostatní pochází již z novinových článků.

6. Avizovaná zpráva se z neznámých důvodů v Nové Politice neobjevila, ale vyšla dne 20. srpna v jiném deníku, a to ve Stráži lidu pod názvem „Překvapující objevy na Jesenicku“. Její autor se podepsal šifrou J. Z. Kdo se pod tímto názvem skrývá, není známo, podle šifry by to však neměl být nikdo z brněnské výzkumné skupiny. Jedná se o těžko vysvětlitelnou záhadu, autorem by mohl být někdo z Jeseníku, který chtěl zachovat prioritu objevu pro Jeseník. Tomu však odporuje, že článek byl napsán člověkem, který se musel ve speleologické práci vyznat a měl v ní velké zkušenosti a takoví lidé, jak vyplývá z prvních dopisů, tam nebyli. V článku je oznamován objev nové krápníkové jeskyně v západní části kamenolomu, která by měla být pokračováním jeskyně objevené před válkou. Zarážející je další věta, když z prvních dopisů je nám známo, že se jednalo o Klub československých turistů: „Turistický oddíl Sokola v Jeseníku pozval k průzkumu nově objevených slujů výzkumnou krasovou skupinu prof. K. Absolona.“ Dále se píše: „Z brněnské strany mimo již zmíněného Borisa Kyněry se jej zúčastnili Ota Ondroušek, Karel Šebela, Jiří Čubuk a Jan Balák. Z jesenické strany byli doprovázeni předsedou turistického oddílu Karlem Všeticko m. a jednatelem Josefem Netopilem.“

Jeskyně leží v nadmořské výšce asi 600 m. V článku je podán velmi podrobný popis výzkumu jednotlivých částí jeskyně, jejich komínů a krápníkové výzdoby. Bohatá krápníková výzdoba je zcela neporušená. Pouze bezprostředně u vchodu došlo již k poškození travertinových

záclon a krápníků. Ve vápencích byla nalezena žíla krystalické horniny. Spodní patro jeskyně se podobá řečišti. Teče v něm malý potůček o kapacitě asi 3 litry za vteřinu. Vchod do jeskyně byl již uzavřen. Předpokládají se další objevy. Autor si uvědomuje velkou cenu jeskyně pro rozšíření turistického ruchu této oblasti a na závěr ji nazývá termínem, který se neujal, a to jako Jesenickou krápníkovou jeskyni.

Vysoce odborný článek mne z hlediska jeho autora zaujal. Psal jej beze sporu odborník znalý speleologické práce, který se zúčastnil výzkumu. Obsahově pak článek, jak jsem dále zjistil, souhlasí poměrně hodně s dalšími články, pod kterými je jako autor podepsán O. Ondroušek. Také celkový styl a formulace článku tomuto autorovi odpovídá. Domnívám se proto, že pod šifrou J. Z. se skrývá O. Ondroušek. Co ho k tomuto kroku vedlo, se však již nedá dnes zjistit.

7. V Nové Politice se objevil článek pod názvem „Jesenický kras vydává svoje tajemství“ až 15. 10. 1949. Jeho autorem byl Ota Ondroušek. V úvodu uvádí, že „Dne 21. srpna 1949 přinesli jsme zprávu o prostoupení jeskyně č. 1 v katastru Na pomezí nedaleko lázní Jeseníku“. Noviny, ve kterých měl vyjít, však neuvádí, článek z 21. srpna není ani znám. Není tedy vyloučeno, že se odvolává na článek ve Stráži lidu, ten ovšem vyšel již 20. 8. 1949. Když si jej pečlivě přečteme, vidíme, že obsahově je skoro zcela totožný s článkem O. Ondrouška.

Pouze v některých místech je obsahově do určité míry odchylný. Popis,

který byl uveřejněn ve Stráži lidu, se jasně vztahoval k původní jeskyni č. 1. V tomto článku se však uvádí zcela něco jiného: „Již 28. srpna t. r. skupina spolu s K. Netopilem ml., Jos. Netopilem, Kubišákem a Šmídem při důkladném povrchovém průzkumu objevila v malém lesním zarostlém a dávno opuštěném kamenolomu úžinku velikosti 25 × 50 cm. Citelný chlad naznačil, že jde o další jeskynní systém v kopci Smrčnicku, ležící na přímce z jeskyně č. 1 a dále potom ke krasovým vývěřům v km 7 státní silnice Dol. Lipová – Javorník.“

Jak časová, tak i obsahová složka zcela odporuje dřívějším informacím. V článku je dále potlačena úloha brněnské skupiny speleologů a vyzdvihována práce turistického oddílu z Jeseníku: „Šlo vlastně o práce konané v době mimo pravidelná zaměstnání skupiny v čele s osvědčeným (!) jeskynním pracovníkem K. Všetečkou starším.“ Dopis B. Kyněry, první článek od autora J. Z. a článek O. Ondrouška si tedy do určité míry odporují. Z turistů se stávají zkušení speleologové a i popis nové jeskyně je rovněž poněkud jiný. Těžko je dnes hodnotit, k čemu vlastně tehdy došlo.

Článek pak pokračuje ještě dále. Jmenovanými výzkumníky byl malý otvor rozšířen a dostali se do dalších jeskynních prostor, které O. Ondroušek detailně popisuje. Ve středním patru se nachází dřevěný kůl (pravděpodobně silná větev), která tvoří vnitřek stalagmitu. Nemohla se tam dostat z povrchu, ale pravděpodobně pouze rozvodněným podzemním tokem. Nejnižší částí jeskyně je typické krasové řečiště místy až 4 m široké, kterým je možné projít k jeskyni

č. 1. Do tohoto řečiště směřují boční přítokové a odtokové chodby. Další pokračování dokresluje tehdejší situaci: „Vcházíme do krápníkové síně, kterou objevitelé vhodně nazvali Zvonicí, protože každý dotek nebo poklep...“

Z uvedeného vyplývá několik závěrů. Členové turistické skupiny z Jeseníku (Sokol nebo KČT) byli nováčky ve speleologickém výzkumu, a proto pozvali brněnskou skupinu K. Absolona k výzkumu. Zdá se však, že jeseníčtí si v žádném případě nechtěli vzít prioritu výzkumu nebo objevu nové jeskyně a vyvinuli velkou snahu. S největší pravděpodobností se při výzkumech jednalo o jeskyni známou již před válkou. Proč se najednou uvádí jiný lom s jinou jeskyní, nelze pochopit. Ani úloha O. Ondrouška při výzkumu Jeseníckého krasu není jasná.

8. K dispozici je v archivu ještě jeden novinový článek, který má titul „Nové krápníkové jeskynní bludiště“ a podtitul „Bude Jesenícko novým Moravským krasem?“. U článku bohužel chybí, ze které je doby a ve kterých novinách byl otištěn. Z článku byla i odstraněna jeho nejspodnější část se jménem autora. Z hlediska obsahu, který je psán v duchu článku ze Stráže lidu, využívá obsahové jeho formulace a do určité míry pouze doplňuje první článek, může být autorem pouze O. Ondroušek. V žádném případě nebyl napsán po článku, který vyšel v Nové Politice dne 15. 8. 1949.

V článku se nachází několik nových údajů, které se do této doby ještě neobjevily. Podzemní vodní tok se nachází v hloubce 63 m. Po krátkém úvodu

o objevu první jeskyně č. 1 se opět uvádí, že další jeskynní otvor v nadmořské výšce asi 600 m byl nalezen po válce na témže místě, tj. v západní části lomu, a to po odstřelu stěny. Chodby jsou založené na tektonice a sledují směr SZ–JV. V rozporu s tím, co bylo napsáno v článku O. Ondrouška z října 1949 je, že celá brněnská skupina sestoupila dne 13. září společně se členy KČT panem Všečetkou a Netopilem z Jeseníku (pouze je tedy nedoprovázeli a nebyli ze Sokola, jak bylo dříve psáno) do prvního dómu. V hloubce 27 m narazila na druhý dóm. Objevené chodby mají ráz jeskyně, kterou protékaly a dosud protékají vody. Nacházejí se v nich četné komíny a v halách zřícené balvany, na kterých rostou krápníky. Krápníková výzdoba je bohatá, stalagnáty mají v průměru až 30 cm. Z dómu II pak sestoupili o dalších 14 m do chodby charakteru řečiště, kterou protéká potůček. Spodní patro se nachází asi 65 m hluboko od vchodu. Článek je doplněn půdorysem dosud objevených podzemních prostor.

Článek, který je do určité míry v některých svých částech obsahově totožný s článkem z 15. října, je pouze doplněn dalšími informacemi. Podstatné je možná to, že se již nepíše, že brněnští speleologové byli doprovázeni Karlem Všečetkou a Josefem Netopilem, ale že byli účastníky průzkumu jeskyně. Článek proto musel vzniknout někdy mezi neznámým článkem ze srpna a říjnem a popisuje jeskyni č. 1.

9. K dispozici máme ještě poslední zprávu, a to pouze kopii článku, který byl pravděpodobně zaslán k otištění do

některých novin. Má název „Jesenické krápníkové bludiště zpřístupněno“ a podtitul „Další nové objevy v dol. patrech“. Musel být proto publikován až po květnu roku 1950. Začíná tím, že dne 7. května 1950 otevírá Komunální podnik pro jeskyně v Jeseníku svou v loňském roku nově objevenou krápníkovou jeskyni veřejnosti. Neuvádí tedy původní jeskyni č. 1, i když je to pravděpodobně ona. Nově zpřístupněná jeskyně je již elektrifikována. Výzkumná skupina z Jeseníku pracovala v jeskyni až do této doby a objevila ve spodním patru další chodby o délce asi 150 m. Objevená chodba směřuje stále k jeskyni č. 1. V nejbližší době bude provedeno čerpání vody z několika sifonů. Místní pracovníky K. Všečetku st. a ml., Otu Šmída, Netopila a další čeká ještě velmi mnoho práce. Tím kopie článku končí.

10. Zhruba v téže době (5. května 1950) vychází pod šifrou fiš i článek v Nové Politice pod názvem „Jesenické jeskyně na Pomezí zpřístupněny veřejnosti“, podtitulem je „Jesenický kraj obohacen o nové podzemní objevy“. Píše se v něm, že téměř po roční usilovné práci výzkumné skupiny Komunálního podniku pro jeskyně v Jeseníku (tedy již třetí název) a za přispění jeskyňářských pracovníků z Brna pokročily práce již tak daleko, že v sobotu 6. května budou jeskyně slavnostně otevřeny pod názvem Jesenické jeskyně na Pomezí. Práce místní výzkumné skupiny přináší stále nové objevy. Místní jeskyňářské pracovníky K. Všečetku ml., K. Všečetku st., Otu Šmída, Netopila aj. zde čeká ještě mnoho práce.

Datum oficiálního otevření jeskyně dne 6. nebo 7. května 1950 je v rozporu s oficiální brožurkou o jeskyních Na Pomezí, kde je uváděno, že první část byla zpřístupněna dne 16. května 1950. Nejvěrohodnější datum je pravděpodobně 6. květen 1950. Zpřístupnění dalších částí pak následovalo v letech 1954–1955. Kolaudace zpřístupněné části jeskyně byla podle výše zmíněné kopie provedena 28. dubna 1950.

Závěr

Z uvedených zpráv můžeme dedukovat tyto závěry:

1. Jeskyně č. 1 objevená před druhou světovou válkou a jeskyně objevená v roce 1949 tvoří jeden jeskynní systém o dvou jeskynních patrech.

2. Brněnská skupina speleologů zkoumala v srpnu 1949 pravděpodobně původní jeskyni č. 1. Vyplývá to z toho, že měl být proveden zákrok u majitele lomu, který by se týkal další těžby v té části lomu, kde se nacházel vchod do jeskyně. Další zpráva však uvádí, že vchod do nové jeskyně měl být objeven až 18. srpna v malém lesním zarostlém a dávno opuštěném kamenolomu. Proti tomu je možné uvést, že až do poslední zprávy O. Ondroušek stále píše, že se jednalo o nově objevenou jeskyni (dne 7. května 1950 otevírá Komunální podnik pro jeskyně v Jeseníku svou v loňském

roku nově objevenou krápníkovou jeskyni veřejnosti).

3. Mohlo by to znamenat, že brněnským jeskyňářům, kteří přijeli k výzkumu jeskyně, byl nový objev zatajen nebo k němu ještě nedošlo. To by ovšem v době zpřístupnění jeskyně pro veřejnost musel již O. Ondroušek vědět a patřičně na to reagovat. Píše však stále o nově objevené jeskyni.

4. Pouze O. Ondroušek nepřestal se skupinou z Jeseníku spolupracovat, jak vyplývá z jeho pozdějších článků, kde ji poměrně detailně popisuje. Jeho úloha při dalším výzkumu není zcela jasná.

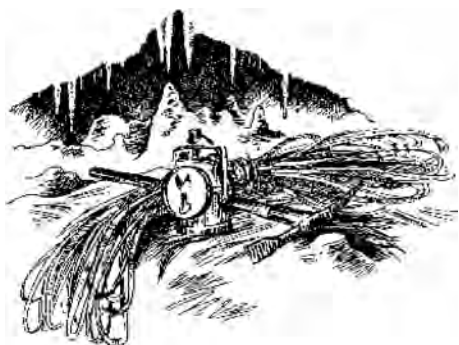
5. Název Jesenická krápníková jeskyně se neujal. Dnešní název je jeskyně Na Pomezí.

6. Původní pojmenování některých síní a chodeb nebylo převzato do dnešní doby.

Literatura:

- Fiš (1950): „Jesenické jeskyně na Pomezí“ zpřístupněny veřejnosti. – Nová Politika, 5. 5. 1950.
- J. Z. (1949): Překvapující objevy na Jeseníku. – Stráž lidu. 20. 8. 1949.
- Ondroušek O. (1949): Jesenický kras vydává svoje tajemství. – Nová Politika 15. 10 1949.
- Šula B. (1960): Jeskyně Na Pomezí. – Neprodejný tisk.

VÝROČÍ A VZPOMÍNKY

Za Standou Mayerem

Červenec roku 2010 nám ve svém 27. dni nadělil velmi nepříznivou zprávou. Věčně mladý badatel, známý speleolog, krasový a vysokohorský turista, geofyzik, dlouholetý člen a funkcionář brněnského Speleoklubu a Pustožlebské skupiny ČSS, pařavý požírač buchet, gurmán života a svůdce žen, slušný člověk a dobrý kamarád RNDr. Stanislav Mayer nás navždy opustil.

Stopy Standova působení nese většina významných lokalit v severní části Moravského krasu již od 60. let 20. století. Zprvu bádá na Ostrovsku v oblasti Vintok, Šachty průvanů a Šamalíkových jeskyní, posléze pak s Holštejnskou skupinou v Holštejnské jeskyni a v závrttech na Holštejnsku. Další Standovo působení bylo v rámci Pustožlebské skupiny Speleoklubu, kde se účastnil výzkumu na lokalitách jako Dámský závrt, Společňák, Vavřínecké paleoponory, závrtky na Ostrovské plošině, Němcovy jeskyně, Řečičtš, Sloupské Vintoky a řadě dalších. Prováděl rovněž se svými kolegy z brněnské Geofyziky řadu významných geofyzikálních průzkumů v Moravském krasu, spoluorganizoval památný Mezinárodní speleologický kongres v Olomouci v roce 1973, byl dlouholetým členem výboru brněnského Speleoklubu

a posléze jeho předsedou. Mimo jiné se výrazně zasadil o zachování názvu Amatérské jeskyně ve složité době normalizace. Byl rovněž funkcionářem České speleologické společnosti, organizoval spolupráci s Moravským muzeem v Brně při průzkumech v jeskyních Moravského krasu. Prostě byl u všeho, co se v Moravském krasu a kolem speleologie u nás dělo a také proto mu bylo po zásluze uděleno čestné členství v ČSS.

Standovy badatelské výboje se nemezovaly jen na Moravský kras, ale zúčastnil se, či sám organizoval řadu speleologických expedic např. do Slovenského krasu, do Rumunska, do Maďarska, na Ukrajinu ...

Neméně významnou rolí byla i role funkcionáře turistů brněnské Lokomotivy a jednoho z průkopníků krasové turistiky u nás. Jako organizátor uspořádal

několik nezapomenutelných setkání krasových turistů v Moravském krasu a spolu se svými přáteli mnohokrát navštívil všechny krasové oblasti v Čechách, na Moravě i na Slovensku.

Toulavé boty Standu táhly i do hor. Organizoval řadu akcí ať již pro vysokohorské či krasové turisty do snad všech kopcovitých krajů u nás, na Slovensku i do mnoha zahraničních pohoří a ve stáří vždy rád v žertu říkával: „Já můžu být v klidu. Už jsem všude byl.“

Pro svoji jeskyňářskou skupinu, Speleoklub a později ZO 6-25 Pustý žleb byl Standa neocenitelným a přívětivým mentorem, který nás „mladé“, kteří jsme přišli do krasu před třiceti roky a sbírali svoje první speleologické a jiné zkušenosti, dovedl navždy a neodvolatelně zapálit pro průzkum krasu a vtisknout nám svoji zvláštní pohodářskou filozofii

života. Asi nikdo z nás nezapomene na jeho žertovné plamínky v očích, když nás vítal na bádání v krasu slovy: „Tak co, máš buchty?“, které miloval, ani na jeho věčné: „Bádejte, lenoši!“, kterým nás povzbuzoval k vyšším pracovním výkonům a jeho další nezapomenutelné hlášky. V posledních letech Standovi už zdraví nesloužilo tak, aby se mohl aktivně účastnit výzkumů v Moravském krasu, stále však byl duševně čilý a výrazně se zajímal o vše nové z Moravského krasu a pochopitelně i ze všech hor na světě. V letošní zimě jsme u Standy oslavili s celou Pustožlebskou skupinou jeho 75. narozeniny, na jaře poseděli nad letošním sborníkem Speleofóra a nikdo z nás netušil, co přijde ... V našich srdcích zbude po Standovi pořádná díra.

*Za členy ZO ČSS 6-25 Pustý žleb
Tomáš Mokřý*

**V den svých 64. narozenin,
15. 8. 2010 náhle zemřel
dobrý, pracovitý člověk**

Pan

Josef Ryšavý

**Poslední rozloučení se koná v úterý 24. 8. 2010 v 15.20 hodin
v Malé obřadní síni Strašnického krematoria, Praha 10.**

Jménem pozůstalých
zarmoucená rodina

Děkujeme všem za tichou vzpomínku.

Vzpomínka

Ing. Jan Šimeček *16. 9. 1952 † 3. 9. 1995

*Ing. Jan Šimeček v ústí Blátivé jeskyně
v Hranickém krasu, červen 1995
(Foto B. Šimečková)*

Patnáct let je snad už dostatečně dlouhá doba, aby se člověk dokázal podívat na události s odstupem. Snad už také dokáže ovládnout emoce, přijmout skutečnost, která mu ovlivnila život a vyrovnat se s jejími důsledky. Snad je to také vhodná příležitost k poděkování či vyslovení toho, co dosud nezaznělo.

Vzpomínkové nekrology nemám ráda. Nejen proto, že někdo blízký ukončil pozemskou pout a my zůstáváme zasaženi bolestí, mnohdy nám ale předkládají povrchní a nevěrohodný obraz dotyčného jako málem dokonalého člověka. Ne snad, že by si Jeníček ocenění nezasloužil: za svoji poctivost, optimismus a jistotu, kterou dával mně i všem svým dětem. Skutečný život však není oslavný článek a každý z nás v něm osvědčuje i své slabší stránky, představy a hledání. Proto bude moje vzpomínání jiné, ale také o jiných.

Zlomové momenty vždycky odhalují lidské charaktery a Lopač v září 1995 nebyl výjimkou.

Vlastní záchranná akce byla mnohokrát podrobně popsána, avšak za oficiálními zprávami zůstává také ještě jiný pohled. ČSS jako celek obstála v této zkoušce se ctí, a to nejen díky neoddiskutovatelným technickým dovednostem, ale zejména díky morálnímu kreditu jednotlivců. Nikdy jsem dostatečně nepoděkovala Kocourovi, kterému připadl úkol sdělit mi tu nejhorší zprávu, že použil slova „... nežije ...“ místo v tu chvíli pro mě naprosto nepochopitelného slova ... mrtvý ... Neřekla jsem ještě Danovi Hutňanovi, jak zásadně mě ovlivnila jeho vyrovnanost, když mi po ponoru namaloval profil sifonu, věcně popsal parametry, vyvrátil pochybnosti o potápěčské chybě a s vnitřním vědomím, že víc už se dělat nedá, se po mnoha hodinách pustil do jídla. Za iniciování a průběh vyprošťovacích prací vděčím Joskovi Řehákovi (†), osobnosti, která po profesní stránce nesla na Lopači svoji kůži na trh a přesto nás držela po celou dobu i lidsky. Právě tato zkušenost prohloubila náš vztah učitele a žáka až k opoře skoro otcovské, kterou jsem u Josky až do jeho předčasného odchodu vždycky nacházela. Tenkrát na Lopači byli mimořádní všichni – vojáci, střelníci, jeskyňáři, kteří společně předvedli, co dokáže lidská vůle.

Životní průšvihy nekončí rozchodem smutečních hostí a uvadnutím věnců. Ne všichni okolo si to uvědomují a možná

ani neumějí bez velkého povídání vy-
cítit, kde všude je třeba zastoupit toho,
kdo už tady není. V jeskyňařině se ko-
níček, soukromí a povolání prolínají,
takže pomoc váží stejně, ať jde o řešení
odborných zásahů v jeskyních, opravy
rodinných nemovitostí nebo konzultaci
nad výchovnými excesy dorůstajícího
potomka. Moje poděkování a úcta proto
patří těm, kteří nám během těch patnácti
let byli pořád na blízku: Dance a Rad-
kovi (†) Matýskovým, Plakátovi, Jirkovi
Augustýnkovi, Peťovi Fišerovi a dobro-
volným hasičům ze Zlatých Hor pod ve-
lením Vojty Ivana. K dojetí mě pokaždé
znovu přivádí Helenka Kvasničková, kte-
rá při setkání nikdy neopomene ze své-
ho skromného důchodu přispět synkovi
něco na kapesné s rázným vysvětlením,
že je posledním jeskyňařským sirotkem,
který ještě chodí do školy, tak ať se opo-
vážím odporovat!

Všechno je o lidech a ne o institucích.
Za neomluvitelné proto považuji – a oba
editoři si už mou výtku vyslechli – že se
v čerstvě vydané publikaci ke třiceti le-
tům trvání ČSS „Podzemí neznámé“ ne-
našlo místo pro jedinou řádku o všech
těch, kteří při posouvání hranic kraso-
vého neznáma odevzdali to nejcenější.
Věřím, že další generace nezapomenou,
že podzemí – kromě všeho, co nám dává
– si vybírá také daň, a že přes veškerý
um každému není dopřáno vylézt zpátky
na sluníčko. O tom nerozhodujeme my.
V tomto směru je jeskyňařina životní fi-
lozofií a prokázání úcty těm méně šťast-
ným patří k jejím základním hodnotám.

Proč se to stalo právě jemu? Z hle-
diska možných technických a zdravot-
ních příčin se uspokojivou odpověď

*Jeníček s Vojtou na chalupě v červnu 1995
(Foto B. Šimečková)*

nepodařilo nalézt, a tak každý musíme
situaci s pokorou přijmout takovou, jaká
je. Oceňuji naše speleopotápěče, že se
přede mnou vždycky zdrželi zasvěcených
polemik na toto téma. Dozvíme se to, až
budeme sedět v nejkrásnější jeskyni tam
nahore, klátit nohama v zeleném jezírku
a vyprávět si, co jsme tady dole už ne-
stihli.

Lidé odcházejí, aby ti, co zůstávají,
něco pochopili. Naučili se rozlišovat zá-
sadní od nahraditelného a nepromarnili
čas a dary, které dostali k dispozici. Kdo
to dokázal, jsou bezesporu Tartarosáci
v čele s Kubou. Pomocí náročných čer-
pacích pokusů a dalších postupů se ne-
únavně prokousávají dál systémem, kte-
rý neústupně hájí poslední bílá místa
odtoku ostrovsko-vilémovických vod.

Jeníček by z nich měl radost, podobně, jako když najdu na pomníčku u Lopače odložený zapomenutý nůž nebo zabahněné rukavice. Naopak ho určitě mrzí, že se po jeho odchodu nenašel nikdo, kdo by stejně intenzivně bádával ve Zbrašovských, a že tato mimořádná lokalita, která

zdaleka neřekla poslední slovo, leží speleologicky prakticky ladem.

A kdybyste se ho dnes zeptali, jaký má na to všechno názor, odpověděl by vám jistě svojí okřídlenou větou: „Já myslím, jak Barunka říká ...“ A jako chlap by si pak udělal všechno po svém.

Barbora Šimečková, 16.7.2010

Vzpomínka na RNDr. Rudolfa Burkhardta

*Hugo Havel
ZO 6-21 Myotis*

Dne 22. 5. 2010 jsem byl na Býčí skále, kde ZO 6-01 u příležitosti dnů otevřených dveří pro veřejnost prezentovala historii výzkumů a průzkumů na podzemním Jedovnickém potoce. Byl jsem totiž požádán kolegou Martinem Golcem, abych společně s dalšími přednášejícími řekl pár slov o činnosti z let 1971–1975, tedy o době, kdy se připravoval a začal realizovat projekt technického řešení Přítokového sifonu v Býčí skále. Projekt odvážný, technicky náročný a svým způsobem ojedinělý a riskantní – vystřílet štolu přes sifon, o němž nikdo nevěděl, kterým směrem pod vodní hladinou pokračují jeho prostory a jak bude dlouhý.

Při přípravě podkladů, pročitání dobových zpráv a článků a prohlížení fotografií jsem si uvědomil, jak málo si připomínáme své předchůdce a naše „velké učitele“ v poznávání podzemí a jeho

zákonitostí, kteří již nejsou mezi námi. Je to již dlouhých 35 let, kdy jsem stál v brněnském krematoriu v overalu a s hořící karbidkou čestnou stráž u jeho rakve.

Rudolf Burkhardt, autor zmíněného projektu, zemřel dne 17. 5. 1975 ve věku 50 let v důsledku těžké nemoci, které mu nedovolila dokončit jeho velký sen – objevit pokračování jeskynního systému Býčí skály dál proti toku až ke koncovému bodu Rudického propadání.

Řadu let předtím jsem s Rudolfem úzce spolupracoval, často jsme dlouze diskutovali o krasu v prostorách Krasového oddělení Moravského muzea, při akcích v krasu i při výzkumech v podzemí, kde jsem mu pomáhal při geologických měřeních a mnoho věcí jsem se od něj naučil. Velmi jsem si vážil jeho morálních kvalit, skromnosti, odbornosti a v neposlední řadě toho, že považoval amatérské speleology za sobě rovné

a maximální možnou měrou jim nezištně pomáhal a podporoval je.

Rudolf Burkhardt byl nesporně jednou z největších osobností československé a zvláště moravské speleologie a byl vynikajícím speleologem, geologem, hydrogeologem a petrografem. Publikoval 230 titulů vědeckých prací a článků. Speleologické průzkumy započal ve svých 16 letech, v těžkých dobách německé okupace, v jeho oblíbeném Křtinském údolí. Se svými kolegy objevil některé nové a prolongoval dříve známé jeskyně. Na třech místech pronikli až na podzemní tok Křtinského potoka. Publikace Údolí Křtinského potoka v Moravském krasu a jeho jeskyně (R. Burkhardt, O. Zedníček, Čsl. kras 1951–1955) je historicky prvním moderním speleotopografickým zpracováním jeskyní jednoho z krasových žlebů.

Rudolf Burkhardt se podílel na založení Speleologického klubu v Brně v roce 1945 a jeho časopisu Československý kras v roce 1948. Na základě vlastních výzkumů předpověděl již v roce 1949 existenci vyšších jeskynních etází na podzemním Jedovnickém potoce a v roce 1957 zorganizoval spolupráci speleologů z Rudice a Brna a horolezců brněnské Zbrojovky s cílem nalézt tuto horní etáž a pokusit se tak obejít koncový sifon v tehdy 600 m dlouhých prostorách Rudického propadání. Výsledkem akce byl objev Chodby vzdechů a dalších úžasných prostor (Rudický dóm, Obří dóm) protékaných Jedovnickým potokem a jeho přítoky (Stará řeka). Rudické propadání bylo prodlouženo na 3 050 m chodeb a dómů.

Nelze zde vzpomenout všech úspěchů a výzkumů. Činnost Rudolfa Burkhardta v Moravském krasu i mimo něj byla rozsáhlá a bohatá. Mnoho jeho zpracovaných věcí zůstalo, bohužel, nedokončeno. Namátkou uvedu stručně několik významných momentů.

Podílel se významnou měrou na vědeckém zpracování Amatérské jeskyně, ve funkci předsedy Krasového oddělení Moravského muzea a předsedy Speleologického klubu v Brně bojoval za práva amatérských speleologů proti snahám o odebrání Amatérské jeskyně a její přejmenování. „Odměnou“ ze strany mocnějšího protivníka (GÚ ČSAV) mu bylo to, že nebyl přizván na první akce za tehdy vyčerpaným Povodňovým sifonem Amatérské jeskyně, do rozsáhlých objevených prostor, aby mohl pokračovat v odborném zpracování geologie i v nových objevech.

Vypracoval projekt na řešení jeskyně Býčí skála štolou a aktivně se podílel jak na přípravě, tak i na započaté realizaci projektu. Nových prostor, objevených na základě jeho projektu v Býčí skále, se však již nedožil. A objevitelé, bohužel, nenašli v nových jeskyních důstojné místo, které by neslo jeho plné jméno.

V červnu 2010 proběhlo v Moravském krasu v Křtinském údolí v areálu jeskyně Výpustek již tradiční setkání speleologů seniorů. Jsem přesvědčen, že kdybys byl mezi námi, určitě by ses ho rád zúčastnil. Vzpomínal jsem na Tebe a myslím, že mnoho dalších také.

Čest Tvoji památce!

Jirka Kubálek

† 27. 8. 1985

**V letošním srpnu uplynulo už 25 let od chvíle,
kdy se Jirka Kubálek nevrátil mezi kamarády
z šachty Besson ve francouzské propasti Pierre St. Martin.**

Stále vzpomínáme.

ZO 1-11 Barrandien

Jelínkův most na Kotýzu v Českém krasu, Foto M. Majer

Obsah nového čísla časopisu Slovenský kras, ročník 47, č. 2, 2009

OBSAH – CONTENTS

ŠTÚDIE A VEDECKÉ SPRÁVY – SCIENTIFIC PAPERS

<i>Petr Pruner, Pavel Bosák, Nadja Zupan Hajna, Andrej Mihevc</i> Jaskynné sedimenty v Slovinsku: výsledky 10-ročného paleomagnetického výskumu <i>Cave sediments in Slovenia: results of 10 years of palaeomagnetic research</i>	173
<i>Pavel Bella, Ľudovít Gaál, Ján Kilik</i> Kečovské škrapové pole v Slovenskom krase <i>Kečovo karrenfield in the Slovak Karst</i>	187
<i>Lukáš Vlček</i> Geologický prieskum jaskyne Milada na Silickej planine v Slovenskom krase <i>Geological research of Milada Cave (Silica Plateau, Slovak Karst)</i>	201
<i>Dagmar Haviarová, Ján Tulis, Peter Pristaš</i> Nové poznatky k odvodňovaniu jaskynného systému Stratskej jaskyne <i>New knowledge on the drainage of Stratská cave system</i>	217
<i>Štefan Ratkovský</i> Vyčleňovanie topických geoeologických jednotiek v Brestovskej jaskyni <i>Delineation of topic geoeological units in the Brestovská Cave</i>	231
<i>Andrej Mock, Tomáš Jászay, Jaroslav Svatoň, Jana Christophoryová, Slavomír Stašiov</i> Suchozemské článkonožce (Arthropoda) jaskýň Čiernej hory (Západné Karpaty) <i>Terrestrial macrofauna of the caves in the Čierna hora Mts. (Western Carpathians, Slovakia)</i>	259
<i>Vladimír Šustr, Alena Lukešová, Alena Nováková, Ondřej Vošta</i> Potravní preference jeskynního stejnonožce <i>Mesoniscus graniger</i> (Isopoda, Oniscidea) v laboratorních testech <i>Feeding preference of cave isopod Mesoniscus graniger (Isopodia, Oniscidea) in laboratory tests</i>	275
<i>Milan Seman, Barbora Gaálová</i> Enterobakteriálna mikrobióta jaskynných vôd Silickej planiny <i>Enterobacterial microbiota of cave waters of Silica Plateau</i>	283
<i>Alena Nováková</i> Zajímavé nálezy mikroskopických hub v jeskyních <i>Interesting records of microscopic fungi in caves</i>	291
<i>Marcel Lalkovič</i> Začiatky poznávania jaskýň Malých Karpát <i>Beginnings of caves cognition in the Lesser Carpathians Mts.</i>	297
<i>Kinga Székely, Pavol Horváth</i> Korčuliarske slávnosti v Dobšinskej ľadovej jaskyni <i>Skating events in the Dobšiná Ice Cave</i>	315

SPOLOČENSKÁ KRONIKA – SOCIAL CHRONICLE

<i>Ľudovít Gaál</i> Ing. Jozef Hlaváč šesťdesiatročný <i>Ing. Jozef Hlaváč sixty years old</i>	329
<i>Vladimír Fudatý</i> K šesťdesiatinám RNDr. Stanislava Pavlarčíka <i>Sixty years of RNDr. Stanislav Pavlarčík</i>	332

Vladimír Košel

Doc. RNDr. Ján Gulička, CSc. 1925 – 2009

Doc. RNDr. Ján Gulička, CSc. 1925 – 2009 334

RECENZIE – REVIEWS

Pavel Bella

V. Andreychouk – Y. Dublyansky – Y. Ezhov – G. Lysenin: Karst in the Earth's crust: Its distribution and principal types 337

Dagmar Haviarová

N. Ravbar: The protection of karst waters – a comprehensive Slovene approach to vulnerability and contamination risk mapping 341

**Obsah zvláštneho čísla časopisu Slovenský kras,
European Cave Bear Researches, Slovenský kras, ročník 47, suppl. 1, 2009**

**CONTENT
OBSAH**

<i>Martina Ábelová, Martin Sabol</i> Attempt on the reconstruction of palaeotemperature and palaeoenvironment in the territory of Slovakia during the Last Glacial based on oxygen and carbon isotopes from tooth enamel and bone collagen of cave bears	5
<i>Andrej Bendík, František Štuller, Lubomír Straka, František Novomeský, Libor Nečas, Juraj Strecha, Martin Sabol</i> Pathological modifications on bones of cave bears from the Veľká Fatra Mts. (Central Western Carpathians)	19
<i>Cajus Diedrich</i> The rediscovered cave bear "Ursus spelaeus Rosenmüller 1794" holotype of the Zoolithen Cave (Germany) from the historic Rosenmüller collection	25
<i>Anneke H. van Heteren, Ann MacLarnon, Todd C. Rae, Christophe Soligo</i> Cave bears and their closest living relatives: a 3D geometric morphometrical approach to the functional morphology of the cave bear <i>Ursus spelaeus</i>	33
<i>Susanne C. Münzel, Kerstin Athen</i> Correlating Genetic Results with Biometric Analysis on Metapodial Bones	47
<i>Irina Kirillova, Nikita Zelenkov, Alexey Tesakov</i> Master and visitors of the cave Ostantsevaya (Sakhalin Island, Russian Far East)	57
<i>Bogdan Ridush</i> "Bear Caves" in Ukraine	67
<i>Martin Sabol, Elena Kozáková, Lubomír Sliva</i> Late Pleistocene Cave bears (<i>Ursus ex gr. spelaeus</i>) from the Medvedia Cave in the Jánska Valley (the Low Tatras Mts., Slovakia)	85
<i>Johan Barriquand, Lionel Barriquand</i> Azé 1-4 (Saône-et-Loire, Burgundy, France): its position in the filling up of the cave and the conditions under which it was put in place	105
<i>Martin Vlačíky</i> Carnivores from two Gravettian open-air sites in Slovakia	113